

DANILO KLEN

ARHIV BARBANA I RAKLJA DO NJEGOVE PROPASTI 1893. GODINE

Iako se pismenost u romanskim gradovima u Istri, koji su se održali nakon provala raznih naroda, očuvala kroz cijeli srednji vijek, ipak su sačuvani pisani spomenici nastali u Istri do tisuće godine — čak i oni epigrafski, na trajnijem materijalu kakav je kamen — vrlo rijetki, da ne kažem izuzetni. Razlog su razne nedaće tog ranog pa i kasnog srednjeg vijeka, no najpresudniji bili su ratni pohodi. Pobjednici su, naime, smatrali svojom dužnošću da nakon pljačke unište sve sačuvane pisane dokumente pobjeđenog. To je, nažalost, postao opći uzor koji je oponašan u ratovima i do najnovijeg vremena.¹

Za ono staro vrijeme uvjerljivo o tome svjedoči isprava obnovljenog ugovora između Kopra i Venecije sastavljenog u Kopru 12. listopada 977. godine. U njoj se, naime, kao razlog obnavljanja ugovora navodi odmah na početku »...da su sva pismena kako vaša (tj. Venecije, op. Kl.) tako i naša (tj. Kopra, op. Kl.) propala u požaru...« (...constet cunctas esse cartulas ab igne crematas, tam vestras qum similiter et nostras...«).² Uništavali su se dokumenti u arhivima većih istarskih obalnih komuna i prije geneveških pohoda u XIV stoljeću, mada se takva nedjela obično njima pripisuju (kao na pr. za Poreč, Pulu i Kopar).³ Dosta je spomenuti stradanja, pljačkanja i razaranja koja su u Puli izveli Mlečani od XII do XIV stoljeća. Od svih istarskih primorskih gradova najbolje je očuvao svoj arhiv Piran. O njegovu sadržaju, koji datira od XI stoljeća dalje, dao je obilne podatke Camillo de Franceschi. Mnogo je žalosnije stanje u pogledu ostalih gradskih arhiva, no ovdje nije prilika da se o tome opširnije piše.

¹ Camillo De Franceschi, *Chartularium piranense I (1062—1300)*, *Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria* (Dalje: AMSI), XXXVI, 1924, str. V.

² Kopar, 12. listopada 977. godine. Petar Kandler, *Codice diplomatico istriano* (Dalje: CDI), isprava uz taj datum.

³ Camillo De Franceschi, spom. djelo i mjesto.

Ako je u pogledu očuvanosti pisanih dokumenata i arhiva u kojima se oni čuvaju tako teška situacija u većim i kulturnijim sredinama, razumljivo je da je stanje daleko teže u manjim seoskim komunama Istre koji se, u većini slučajeva, nisu mogli pohvaliti ni kontinuitetom opstojnosti iz ranijeg srednjeg vijeka a ni kontinuitetom pismenosti. U tom pogledu potrebno je nešto reći o prilikama znatnog dijela istarske unutrašnjosti koju je nastavao hrvatski etnički elemenat. Pismenost je u njegova sela stala prodirati početkom XI stoljeća, da bi u XII stoljeću doprla već duboko u srednju Istru. Zbog sličnih neprilika, a vjerojatno i težih nego u obalnim romanskim gradovima, propali su pismeni dokumenti pisani na lako uništivom materijalu, obično pergamentu. Sačuvali su se ipak do današnjeg dana poneki natpisi na trajnijem materijalu — kamenu. To su Plominski natpis iz XI stoljeća i Grdoselski iz XII stoljeća, oba napisana hrvatskim jezikom i glagoljicom.⁴ Posebno treba naglasiti da iz tog vremena nemamo sačuvanih latinskih epigrafskih spomenika u tom dijelu Istre.

Da su i istarska hrvatska sela vrlo rano uočila potrebu čuvanja pisanih dokumenata nalazimo vrlo rane tragove u dokumentima. Za sudjelovanje u pravnom životu Istre i hrvatskih seoskih komuna, u raznim ispravama o pravnim poslovima i situacijama, već u XIV i XV stoljeću nailazimo na upotrebu pečata tih komuna. A pečat u to vrijeme služi kao dokaz o prisutnosti i volji njegovog korisnika kod nekog pravnog akta ili akta sa pravnim posljedicama. Upotreba takvih pečata nesumnjivo involvira i svijest o važnosti pisanog dokumenta i potrebu njegovog čuvanja radi mogućnosti njegove kasnije upotrebe kao dokazala. Vlastitim pečatima služili su se u to vrijeme komune većeg značenja, nazivane srednjovjekovnom latinskom terminologijom »terra«, što je označavalo naselje obzidano zaštitnim zidom radi sigurnosti i bilo gotovo neki vanjski znak i biljeg posebnog pravnog identiteta i individualnosti. Takve pečate imali su i upotrebljavali komuni Tinjana, Gračišća, Pićna, Žminja, Pazina. Sve su to bile »terrae«.⁵

Takva »terra« bio je još 1330. godine i Barban. U jednoj, naime, vrlo važnoj presudi iz te godine, koju je donio oglejski patrijarh, osuđeno je nekoliko istarskih komuna da plati odštetu goričkom grofu Henriku zbog toga što su onomadne »terram de Barbana« osvojili i razorili.⁶ Vrlo je vjerojatno stoga da je Barban, kao i spomenuti istarski komuni, već tada imao svoj pečat i da je čuvao isprave značajne za dokazivanje svojih prava. Ovakvo zaključivanje čini se utoliko vjerojatnijim ako uzmemo u obzir da su Barbanci, sudjelujući kod reambulacije međa opisanih u Istarskom razvodu, pokazivali stare isprave i njima dokazivali svoja prava. »...I tako komun barbanski pokaza list ki biše pisan na let Božjih 1058...«, zatim »jedan

⁴ Branko Fučić, Najstariji hrvatski glagoljski natpisi, Slovo, br. 21, Zagreb 1971, str. 229 i sl., 249—252.

⁵ Danilo Klen, Pazinska isprava od 22. Novembra 1409. g. Vjesnik Hrvatskih arhiva u Rijeci i Pazinu, sv. XXI, Rijeka 1977, str. 268.

⁶ Videm (Udine), 16. kolovoz 1330. godine, u C.D.I. Paganus de la Turre, kao mirovni sudac, presudio je Naxinguerru iz Pule i one koje je on zastupao, Sergija i ostalu njegovu rodbinu, općinu pulsku kao i sindike Vodnjana, Bala, Dvigrada i Labina, svoje podanike, tj. patrijarhove, da plate 500 maraka solida grofu Griffonu od Reufemberga, zastupniku tutorice Goričkih grofova, do slijedećih Poklada, u ime odštete što su »...terra de Barbana... quam violenter pridem ceperunt, et destruxerunt.«

instrument pisan na let Božjih 1140...«, i opet »...listi pisan na let Božjih 1220...«.⁷

Bez obzira na to da li su datumi tih isprava točni, vrlo je važno postojanje svijesti, u tako davno vrijeme, o potrebi čuvanja dokumenata, a to je u Istarskom Razvodu i posvjedočeno.

Postoji, dakle, vjerojatnost da je i u Barbanu prije kraja XIV stoljeća postojao neki, makar, i mali, komunski arhiv. Njegov kasniji opstanak dovede u pitanje nemiri i borbe u Istri što su ih imali sa Venecijom gospodari Barbana — oglejski patrijarsi, gorički grofovi i napokon austrijski vladari, sve tamo do rata na početku XVI stoljeća u kojem je osobito stradao austrijski dio Istre u toku kojeg se je Barban predao Veneciji (1516. godine). Zbog založnog prava što su ga imali Taksisi nad Barbanom i Rakljem još od 1505. godine, za zajam dan caru Masimilijanu, Venecija je Rakalj, a vrlo vjerojatno i Barban, ostavila u posjedu Taksisa sve do 1535. ili 1536. godine, kada ih je isplatila.⁸

Pošto su se za dugotrajnog rata koji je trajao poslije 1508. godine, Barban i Rakalj predavali 1508. i opet kasnije 1516. godine Mlečanima, može se samo nagađati što se dogodilo sa starim barbanskim i rakaljskim arhivom. Mogli su ih odnijeti Taksisi ili Mlečani, no ne mogu se, iz takvog nagađanja isključiti ni upravitelji i posjednici Pazinske grofovije koji su sudjelovali u tom dugotrajnom ratu.

Interesantno je svakako spomenuti da su u rukopisu »Barbanski anali« uz datum 10. ožujka 1815. godine zabilježeni neki slučajevi odnašanja knjiga i dokumenata iz barbanskog arhiva. Tako su, navodno, »...nestale knjige i dokumenti u vrijeme pazinskog kapetana Moscone 1525. godine ili malo prije nego što su Loredani ušli u posjed tog kaštela te da su valjda iz Pazina prešli u Ljubljano...«.⁹ Vjerojatno je Josip Batel, pisac tog dijela Anala našao neke podatke o tome u, tada još postojećem, arhivu.

II

S godinom 1536, kada je Venecija 23. prosinca prodala na dražbi Barban i Rakalj kao cjeloviti feud mletačkim plemićima braći Loredan, započinje u povijesti tih komuna jedno novo razdoblje. Već je ranije, 1516. godine carski suverenitet zamijenjen suverenitetom »Prejasnek«, a 1536. godine Barban i Rakalj dobili su nove feudalne gospodare. Loredani su već na početku svog upravljanja stali bitno zadirati u stara prava Barbanaca. Koliko se je kroz

⁷ Josip Bratulić, Istarski razvod, Pula 1978, str. 252, 256.

⁸ Tajnim zaključkom mletačkog Senata od 14. listopada 1535. godine javlja se rašporskom kapetanu pored ostalog, da će se sutradan poslati u Kopar novci »za otkup kaštela Raklja i Barbana« (per la recuperazione del castel di Rachel, et Barbana...«). AMSI, sv. VI, Poreč 1890, str. 283.

⁹ Alessio Moscone, istini za volju, nije bio pazinski kapetan, kako piše u Barbanskim analima, već je 1532. godine kupio pazinski feud, kako navodi Camillo De Franceschi, Storia documentata della Contea di Pisino, Venezia 1964, str. 73. Blanka Vučetić, Knjiga terminacija feudalne jurisdikcije Barban—Rakalj (1576—1743) u Vjesniku državnog arhiva u Rijeci, sv. II, Rijeka 1954, na str. 109 navodi da je neki Moscone bio kapetan i upravljao Barbanom i Rakljem prije 1540. godine. Možda je taj Moscone odnošenjem barbanskog arhiva želio osigurati dokaze o pripadanju tih sela pazinskom feudu.

to pogoršao položaj barbanskog komuna i njegovih stanovnika, kako u pravnom tako i u ekonomskom pogledu, pokazano je na drugom mjestu.¹⁰

Namjeravajući već od početka što jače ekonomski iskorištavati kupljeni feud, Loredani su, jer su smatrali svoje vlasništvo nad Barbanom i Rakljom apsolutnim u smislu rimskog prava, stali organizirati upravu koja je sve više zadirala u sve tokove života, a na čelo iste postavili svojeg službenika »kapetana«.

Ranije, dok je Barban i Rakalj bio u sastavu pazinskog feuda, u Barban je tek povremeno dolazio pazinski kapetan ili tamošnji ekonomski upravitelj. Sada je u Barbanu stalno zasjedao poseban kapetan. Uz njega se doskora nagomilala i druga administracija: kancelar, voditelj pisarnice, »fatur« — ekonomski upravitelj, pomoćnik kancelara, a samom kapetanu, kao izvršilac presude, stajao je na raspolaganje »cavalier«, zatim straža od deset Barbanaca sa posebnim zapovjednicima »contestabili« i još neki.¹¹

Glavni voditelj brige o pisanim aktima i spisima — kancelar — nalazio se u barbanskoj kancelariji i njega je postavljao feudalac. Loredani su odmah po preuzimanju feuda postavili kancelara i odredili da mu Barbanci za svaku uslugu plaćaju po tarifi. Nezadovoljni Barbanci usprotivili su se već 1556. g. primjeni tarife jer je previše proždrljiva »troppo ingorda«, i protivna starim običajima. Općinska skupština i narod primorali su kapetana na sporazum tako da se usluge kancelara ne smiju naplaćivati skuplje nego u Pazinu.¹² No već terminacijom iz 1576. godine Loredani su stali ponovno uređivati rad kancelarije. Utvrdili su novu tarifu za svaki pojedinačni akt kancelara. Time se, navodno, htjelo zavesti reda u barbanskoj kancelariji u kojoj su se, kako ističu Loredani, i ranije čuvali razni spisi ali u velikom neredu. Tarifa je vrlo razrađena, te gotovo nije bilo kancelarova čina ili njegovog pisanog akta ili intervencije, u civilnim ili kaznenim stvarima, a da nije predviđeno u tarifi i određena cijena za svaku uslugu.¹³ Naravno, cijeli je trošak kancelarije pao na leđa Barbanaca. Još specificiranija bila je posljednja poznata tarifa u terminaciji CVII iz 1755. godine.¹⁴ U tim tarifama određene su pristojbe i za pojedine akte ostalih pomoćnih organa feudalne uprave. Pošto su Loredani svojim naredbama — terminacijama stali uređivati ne samo sve poslove feuda već i rad barbanskog komuna, to je kancelar vodio ne samo evidencije i registre za poslove feudalne uprave već i za poslove barbanskog komuna. Razmotrit ćemo — radi uvida kako su Loredani snažno utjecali na razvoj barbanske administracije, a s tim u vezi i barbanskog arhiva — neke osnovne odredbe terminacija u kojima se ogleda postanak i razvoj pojedinih sastavnih dijelova barbanskog arhiva. Kancelaru je odmah u početku (terminacija br. 2) određeno da mora u posebnu knjigu bilježiti slučajeve primanja strane stoke na ispašu zbog naplate travarine, a što mu

¹⁰ Danilo Klen, »Barbanski statut« u odnosu na ranija pravna vrela Barbana i Raklja. Anali Jadranskog instituta JAZiU, sv. III, Zagreb 1961, str. 363—387. Isti, Barbanski kapituli iz 1548. godine, Jadranski zbornik, sv. V, Rijeka 1961—1962.

¹¹ Blanka Vučetić, spom. djelo, str. 109—110.

¹² Danilo Klen, Dopune objavljenim kodeksima loredanskih terminacija za Barban i Rakalj, Vjesnik državnog arhiva u Rijeci, VI—VII, Rijeka 1961—1962, str. 325.

¹³ Blanka Vučetić, spom. djelo, str. 121 i sl.

¹⁴ Danilo Klen, Dopune itd., str. 359 i sl.

moraju prijavljivati župani i općinski skrbnici (prokuratori). U kancelariji se moraju prijaviti i zabilježiti sve poljske štete, vrste štete, mjesto i krivca, a iza tri dana i izvršena procjena. Istom je terminacijom bilo određeno da kancelar vodi poseban registar za upisivanje primljenih zaloga dužnika (»peg-nori«).¹⁵

Za komun je bila naročito važna knjiga koja se vodila u kancelariji pod nazivom »libro estraordinařio«. U nju se moralo bilježiti — prema odredbi 4. terminacije iz 1583. godine — sve zaključke komuna u bilo kojoj stvari (»tutte le parti che si prenderanno dal comun sia in che proposito si voglia«). Uz svaki zaključak trebalo je zabilježiti o čemu se raspravljalo, koliko je glasova palo za koji zaključak. Također je bilo određeno da svakom zasjedanju vijeća općine mora prisustvovati kapetan i kancelar.¹⁶ Iz inventara u prilogu razabrat će se koliko je ta odredba ostavila traga u barbanskom arhivu, naravno, u dijelu koji je bio sačuvan krajem XIX stoljeća. U terminaciji CXXIV od 30. IV 1767. delegirani sudac Michiel-Angelo Barbini u opširnoj naredbi postavio je pravila za održavanje općinskih skupština, način glasanja i biranja na njima. U točki 22 odredio je da treba voditi dvije knjige: jednu o barbanskm vijećima (consigli di Barbana) i drugu o skupštinama Raklja (Vicinie di Castelnovo). U toč. 23 ponovljeno je sve ono što je bilo određeno već 1583. godine o sadržaju bilježenja zaključaka.¹⁷

Kancelar je dobio i dužnost nadzora vođenja knjiga za bratovštine (»libri a cio deputati«). Spomenutom već terminacijom iz 1583. godine određeno je da bratovština ne smije dati kancelaru nagradu ako ne dovede u red bratovštinske knjige. O toj dužnosti kancelara govore i kasnije terminacije: br. 57 iz 1710, broj 71 iz 1739, i broj 115 iz 1760. godine.¹⁸

Godine 1662. bilo je određeno (term. br. 21) da sve instrumente, oporuke, ugovore o mirazu i uopće sve javne isprave treba da sastavlja isključivo »naš kancelar«. One pak osobe koje kod sebe drže takve dokumente, sastavljene ranije od drugih, trebaju ih predati u kancelariju gdje će se čuvati.¹⁹ Prema tome, tu su se čuvale sve isprave, bilo da ih je sastavljao sam kancelar ili neka druga osoba ili funkcioner.

Terminacijom br. 38 iz 1687. godine određeno je da se u kancelariji mora voditi posebna knjiga novčanih kazni što ih izreče kapetan i budu proglašene na javnom skupu (»libro a parte delle condanne pecuniarie«), Kancelar mora svakih 6 mjeseci izraditi poseban pregled izrečenih, naplaćenih i nenaplaćenih kazni kao i svih izdataka izvršenih iz tih sredstava. Iskaz je, naravno, trebalo slati gospodaru...²⁰

Mada je već ranije bilo određeno o vođenju knjiga i držanju spisa u barbanskoj kancelariji, terminacijom br. 51 iz 1692. godine ponovno je skrenuta pažnja kancelariji da se knjige i spisi moraju čuvati u kancelariji.²¹

¹⁵ Blanka Vučetić, spom. djelo, str. 129.

¹⁶ Blanka Vučetić, spom. djelo, str. 133.

¹⁷ Mirko Zjačić, Knjiga vizitacije feudalne jurisdikcije Barbana i Raklja iz godine 1767, Vjesnik državnog arhiva u Rijeci, sv. II, Rijeka 1954, str. 327—332.

¹⁸ Blanka Vučetić, spom. djelo, str. 230—231, 246—251; Danilo Klen, Dopune, itd., str. 379—385.

¹⁹ Blanka Vučetić, spom. djelo, str. 174, toč. 34.

²⁰ Ista, spom. djelo, str. 207.

²¹ Ista, spom. djelo, str. 222—224.

Objavljena »Knjiga feudalne jurisdikcije Barbana i Raklja (1576—1743)« u ovom Vjesniku, zatim »Knjiga vizitacije feudalne jurisdikcije Barbana i Raklja iz 1767. godine« te »Dopune objavljenim kodeksima loredanskih terminacija za Barban i Rakalj«, pokazale su da se naredbe Loredana, koje su izdavali pismeno bilo oni sami bilo drugi ovlaštenici, nisu baš uredno čuvali. Gotovo svaka od tih naredbi sadržavala je nalog da je treba objaviti narodu što je redovito i učinjeno; obično je isticano da je to, radi općeg razumijevanja, učinjeno »ilirskim« tj. hrvatskim jezikom. Međutim, tek je u 53. terminaciji od 27. rujna 1695. godine izrijekom naređeno da tu terminaciju treba objaviti ali i registrirati u knjigu terminacija (»libro delle terminationi«).²² Jasno je stoga da se moralo dogoditi ono što se i dogodilo, tj. da su naredbe za feudalnu jurisdikciju Barbana i Raklja i nakon sveg dopunjavanja ostale vrlo vjerojatno nekompletne.

Unatoč sveg nastojanja Loredana da im kancelarija u Barbanu pruža što točnije podatke za njihovo upravljanje feudom i, naravno, postizanjem što većeg prihoda od njega, ipak je na početku 1709. godine u uvodu 56. terminacije, Franjo Loredan istakao njeno neuredno stanje. »Velika je nepravilnost utvrđena u formiranju onih kriminalnih i civilnih procesa, u pisanju i čuvanju ugovornih pismena; mada bi morali biti uvezani u knjige i čuvani s najvećom pažnjom, oni su svi neuvezani i većinom u neredu...« Loredan to pripisuje nepažnji kancelara koji se bave »više svojim privatnim interesima nego li dužnostima svoje službe...« Da bi otklonio takvo stanje, Loredan određuje istom terminacijom:

»1. Kancelar koji bude izabran sada i u buduće, mora se odmah pobrinuti da nađe poznatog pomoćnika, koji pozna ilirski, hrvatski jezik, kojeg treba ispitati i odobriti kapetan i koji treba biti uvijek pripravan za službu uz prijetnju gubitka iste.

2. Ni kancelar ni njegov pomoćnik ne smiju se udaljavati iz Barbana bez kapetanovog odobrenja.

3. Kancelar kojega bude izabrao gospodar, treba da u roku od šest mjeseci, sve spise i procese koji su neuvezani, uveže u sveske i ukoriči. To treba da učini s takvim marom i rasčlanjenjem kakav se pokaže potrebnim. Po dovršenju tog posla preporuča da se učini inventar svih svezaka koji su uvezani i koji će čuvati kancelar. Sveske treba staviti u ormare i držati zaključane. Tako će se ubuduće postupati od kapetana do kapetana pod prijetnjom kazne.

4. Kancelar je dužan da u najkrajem mogućem vremenu registrira u novoj, crvenoj pozlaćenoj knjizi nazvanoj »Raspe« sve kazne presuda kriminalu koje je objavio bivši kapetan Markantun Corsino, a zatim one svih slijedećih kapetana i tako ubuduće.

5. Svakih šest mjeseci mora kapetan u službi pregledati stanje kancelarije i narediti potrebne ispravke i odstranjenje mogućih pogrešaka ili nepravilnosti.

6. Kancelar je ubuduće dužan svojim sredstvima nabavljati štampane formulare za zdravstvene svjedodžbe. I konačno:

7. Ni pod kojim mogućim izgovorom ne smiju ni kapetan, ni kancelar a ni pomoćnik započeti ili osnovati neku trgovinu ili dućan bilo kakve vrste,

²² Ista, spom. djelo, str. 225.

sticati nekretnine, zakupe, dohotke, najmove, ugovore o zajedništvu stoke u jurisdikciji Barbana i Raklja, niti se, konačno, založiti u bilo kakvu vrstu zanimanja ili sticanja koji bi ih mogli odalečiti od točnosti i trajne pažnje na njihove dužnosti...«

Tako je Loredan 1709. godine zamislio rad kapetana, kancelara i njegovog pomoćnika u barbanskoj kancelariji.²³

Međutim, već nepunih šezdeset godina kasnije, tj. godine 1767. u terminaciji CXXXIX, Michiel-Angelo Barbini, delegirani sudac kojega je postavila tadašnja barbanska feudalka Ana Vendramin-Loredan, nalazi potrebnim istaći propuste koji se čine u kancelariji: u njoj se ne drži niti jedan uredan registar, većim dijelom su zanemareni, događa se što više da prilikom promjene kapetana raniji kapetan odnosi sa sobom takve dokumente, tako da o njima ne ostaje u kancelariji nikakvog traga. To rađa vrlo štetnim posljedicama i zbrkom. Radi toga je bilo određeno da se, na isti način kako se drži poseban registar onih pisama što ih kapetan piše gospodaru. Vodi poseban registar u koji se imaju zabilježiti ona pisma što ih kao odgovor, ili inače, šalje gospodar. Od toga se izuzimaju samo ona pisma gospodara koja nose oznaku »neka čita sam«! (»legga solo«) što znači da su sadržaja koji treba da ostane tajnom. Kako pak nema posebnog mjesta za pohranu tajnih spisa, kakvi su na primjer izvanredni procesi koje vodi sam naredbo-davac, to je određeno da se odmah izradi poseban ormar s jakom ključanicom. U njega će se spremati, uz poseban inventar, spomenuti procesi a tako i spisi i knjige koji zbog razumljivih razloga trebaju biti izdvojeni od onih u općoj upotrebi. Ormar mora uvijek biti zaključan, a ključ drži samo kancelar.²⁴

Među važnijim barbanskim ustanovama treba istaći fontik, javno skladište žita iz kojeg su se snabdjevali pekari ali i barbanski stanovnici u slučaju potrebe. Fontik je u Barbanu osnovao već 1555. godine Marko Loredan. On je naredio sječu 500 koračaja šume i prodaju tako dobivenih drva. Dobivena sredstva morali su kapetan, župan, jedan delegat i jedan predstavnik puka staviti u posebnu kasu pod ključem. Iz tih je sredstava, kod prve žetve, trebalo nabaviti žito i voditi »fontik« kao i u drugim susjednim mjestima.²⁵ Za fontik je izdao posebno opširne odredbe o njegovom vođenju, obračunu, registriranju primitaka i izdataka Michiel-Angelo Barbini u terminaciji br. CXXXII iz 1767. godine u XIX točaka sa kasnijim dodacima.²⁶

Još je 1555. godine Marko Loredan primijetio da raspodjelu tereta podavanja zvanog »Marche« župan ne vrši pravilno. Da bi dobio pregled o tom poslu, naredio je da župani i delegati moraju registrirati **na palici** (»registar in Palizza«) podjelu »Maraka«.²⁷ Terminacijom iz 1694. godine određeno je da podjelu tereta podavanja »Maraka« i karatade moraju izvršiti oni na koje spada, ali pred kapetanom u kaštelu, kao i da se registar o tome treba držati u kancelariji.²⁸ Iz terminacije broj 76, Leonarda Loredana od 1739. godine razabiremo da su se registri o podavanju »Maraka« do 1731. godine na-

²³ Ista, spom. djelo, str. 228—230.

²⁴ Mirko Zjačić, spom. djelo, str. 420—421.

²⁵ Danilo Klen, Dopune, itd., str. 323.

²⁶ Mirko Zjačić, spom. djelo, str. 382—389.

²⁷ Danilo Klen, Dopune, itd., str. 324.

²⁸ Blanka Vučetić, spom. djelo, str. 225.

lazili u kancelariji, ali da se je kasnije zanemarila ta dužnost na štetu obveznika i platiša. Tom je terminacijom određeno da podjelu tereta »Maraka« ima izvršiti župan, podžupan i skrbnik puka o Jurjevu i Miholju, u prisustvu kapetana i da se registar ima držati u kancelariji.²⁹

Michel Angelo Barbini, terminacijom CXXVII 1767. godine naredio je da se sastavi poseban katastik šuma. U toj knjizi trebale su biti popisane sve šume koje su se nalazile u sastavu tzv. »zatki« koje su pripadale bilo crkvama bilo bratovštinama. Tim šumama mogli su koristiti zakupnici samo na određeni način.³⁰

Kroz više od dvije stotine i pedeset godina izdavanje naredaba-terminacija za svoj feud Barban i Rakalj, Loredani su stvorili cijeli pravni sistem putem kojeg su zadržali u cjelokupni život na tom feudu. I sami aktivni sudionici u mletačkoj vladi, Loredani su na svojem feudalnom posjedu primjenjivali u pogledu crkve ista načela koja je primjenjivala i mletačka Signoria. Stoga se u Loredanskim terminacijama često nalaze propisi u pogledu uređenja crkvenih, naročito imovnih prava. Zanimljiva je u tom pogledu terminacija broj CXIII što ju je, za vođenje kaptolskog arhiva, izdao Ivan Loredan 1759. godine »Kavalir, Gospodin i apsolutni Gospodar Barbana, Raklja i njegovih područja«, kako se sam naziva u uvodu te terminacije, a koja nam pokazuje kako su ti feudalci ulazili čak i u sitnice crkvene uprave.

Zbog slabe brige kaptolskih kanonika bilo je nereda u upravi kaptolskog arhiva — zborne crkve u Barbanu. Stoga, da bi već jednom bila pažljivo i uredno zaštićena prava kaptola marnim čuvanjem dokumenata i spisa, Loredan naređuje, gore spomenutom terminacijom, poštivanje šest pravila. Ponajprije određuje honorar koji treba dati kaptolskom kancelaru. Ostavlja na volju kaptolu da izabere sposobnog kancelara, bilo između kanonika — ako za to ima sposobnih — inače može biti ili obični svećenik ili čak svjetovna osoba. Odmah zatim određuje kancelaru sastav točnog inventara svih knjiga, dokumenata, svežanja i ostalog — rasčlanjeno po sadržini — što se nalaze u kaptolskom arhivu, te mu stavlja u dužnost da upozori na svaki nestali dokument, kako bi se mogla povesti potraga za njim. Na trećem mjestu mu je naređeno da izradi posebne registre za kaptolske zaključke, isprave, oporučne odredbe, svežnjeve, pisma, naredbe za godišnje obračune prihoda skladištara i sve druge stvari korisne za upravu zborne crkve. Četvrto pravilo predviđa odgovornost kancelara za nestanak bilo kojeg spisa. Stoga se papiri iz arhiva ne smiju prenositi u stanove kanonika, već moraju biti pohranjeni u arhivu u sakristiji pod paskom kancelara sve dok ne izvrši točnu predaju novom kancelaru. Peto pravilo određuje da će kancelar, koji ne bude slušao kanonike, izgubiti službu i honorar, a ako kaptol iz bilo kojeg razloga, ne bi izvršio izbor novog kancelara, učinit će to feudalčev kapetan po prethodnom odobrenju feudalca. Šestom odredbom naređeno je kapetanu da svaka tri mjeseca pregleda stanje kaptolskog arhiva, da li se izvršavaju spomenuta feudalčeva pravila te da, prema stanju, naredi eventualno potrebno.³¹

Općenito uzevši, u Loredanskim terminacijama gotovo da nema jedne u kojoj se ne određuje ponešto što je trebalo registrirati, zabilježiti negdje u

²⁹ Ista, spom. djelo, str. 255—256.

³⁰ Mirko Zjačić, spom. djelo, str. 349 i sl.

³¹ Danilo Klen, Dopune, itd., str. 377—378.

kancelariji, sastaviti neki popis i sl. Naravno da je sve to utjecalo na povećanje količine spisa, knjiga, registara u arhivu barbarske kancelarije. Već je istaknuto da su kancelari prilikom primopredaje bili dužni sastaviti popis svega što se nalazilo u kancelariji. Nije nam zasad poznat niti jedan takav primopredajni inventar kancelarije, učinjen između kancelara u vrijeme Loredana. Sačuvao se, međutim, jedan kasniji inventar od 15. V 1861. godine kojim je bivši načelnik Ivan Malabotić predavao novom načelniku Josipu Batelu sve spise i predmete koji su pripadali barbarskoj općini.

III

Kod sastavljanja inventara iz 1861. godine nije izvršena vidljivo obilježena podjela popisanih stavaka po određenom sustavu. Ipak, kod čitanja tog inventara moguće je odmah razabrati da je popis stvari i spisa u općinskoj kancelariji Barbana vršen nekim redom. Svi predmeti i spisi poredani su u inventaru od broja 1 do 214. Brojevima 1 do 46 uključivo, obuhvaćeni su spisi i predmeti u tekućoj, neposrednoj upotrebi u kancelariji. Pod brojem 1, 12 do 19, te 22 do 25 upisani su predmeti u kancelariji. Pod brojem 1 žigovi, pečatnjaci, a iza ostalih brojeva stolovi, klupe, razni ključevi ureda, straže, zatvora, svjetiljke, svijećnjaci i svijeće, umivaonik s lavorom i vrčem. Kod broja 22 upisane su dvije drvene kutije,³² obojene, koje su služile kod glasanja za ulaganje kuglica kojima se glasalo. Kod broja 23 zabilježena je neka žara od žute mjedi koja je, vjerojatno također služila kod obavljanja izbora ili glasanja. Kod upisivanja raznih ključeva bilo je zaboravljeno upisati ključ tornja u kojem se nalazio sat kao i dva ključa »fontika, skladišta žita, pa je bilješka o tome bila dodana na dnu te stranice inventara.

U brojevnim intervalima, između predmeta upisanih kod gore spomenutih brojeva nalaze se inventirane razne računske knjige općinske blagajne i računovodstva (tzv. »conti«), isto takve za žitno skladište (»fontik«), zatim za naplatu poreza »steure«; slijede obveznice austrijskog zajma, urudžbeni zapisnik za 1861. godinu sa odnosnim spisima, zatim dokumenti o danim zajmovima (Perkat i Kleva), o nekoj transakciji za mlin »San Zugno«, svežanj o prodaji tog mlina, inventari nepokretne imovine općine. Brojni su razni svesci (fascicoli) s kratkom oznakom sadržaja, kao »svezak mesa«, »Svezak sudskih globa u korist siromašnih«, »stari svezak kućnih brojeva«, »svesci zapisnika općinskog vijeća iz 1848. godine«, »svezak carine«, »svezak žandarmerije«, »svezak ženidbenih dozvola«, »svezak općinske straže i oružja«, »svezak cesta«, »svezak pasoša«, »dva sveska obrazaca za upisivanje putnika«.

Posebno su registrirani izvodi dužnika za uzurpirane općinske zemlje, izvodi »steure«, periodični operati, zatim spisi o popravku zdenca i odnosnih dijelova naslona na njemu. Dakle, sve u svemu, živi spisi i knjige tekućeg administriranja.

U tom dijelu inventara nalazimo registrirano i priručno, tekuće, živo zakonodavstvo; tako statut za vođenje žitnog skladišta, općinski zakon iz

³² U inventaru se te kutije nazivaju »bossolo«. G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano, Venezia 1856, str. 93, objašnjava da je to drveni predmet u koji se sakupljaju glasačke kuglice.

1849. godine sa dva uputstva, opći propisi za javne blagajne i urede i računovodstva od 1858. godine, dva sveska Kaznenog zakonika iz 1853, propisi o postupku protiv stočnih zaraza.

Od broja 47 dalje sve do uključivo broja 202 slijede upisi knjiga, registra, spisa u svežnjevima i svescima, koji se odnose na djelovanje stare barbanske kancelarije, dakle na arhivsku građu. To su spisi koji se tiču i uprave feudom i djelovanja barbanskog komuna i čine sadržinu starog barbanskog arhiva koji uglavnom nije više živ. Pomiješanost feudalnih i komunskih spisa koju tu nalazimo, razumljiva je iz ranije rečenog. Kancelar naime, vodio je administraciju feuda ali i sve knjige i spise barbanskog komuna.

Prema inventaru iz 1861. godine **najstariji sačuvani barbanski spisi** po-teću **iz XVI stoljeća**. To su notarski spisi, počev od 1540. godine i spisi o kriminalu od 1575. godine. Ti najstariji spisi navedeni su u inventaru kod brojeva 53 do 57 uključivo. No i u njima ima već spisa iz XVII stoljeća (red. br. 56 i 57). Redni broj 58 (oporuke i inventari) odnosi se samo na XVII stoljeće. Pod brojem 65 nalaze se **arhivalije XVII i XVIII stoljeća** (spisi o travarini, procjenama, proglasima), također na to razdoblje odnose se notarski spisi (red. broj 67) i Spisi i isprave, red. broj 155. Redni broj 76 sa-drži oporuke od XVII do XIX stoljeća.

Arhivalije XVIII stoljeća upisane su kod red. brojeva 47 do 52 uključivo, te od broja 59 do 72 uključivo, od 74 do 97 uključivo; u red. broju 76, 79 i 91 nalazimo već i spisa XIX stoljeća. Na XVIII stoljeće odnose se i arhi-valije rednih brojeva 99 do 107, zatim 109 do 113, 117 do 130, 132 do 152, 155 do 157, 159 do 164, 169 do 177, 184 do 196, i 200. Pod brojevima 103, 104, 113, 133, 134, 148, 151, 164 i 200 nalaze se i spisi XIX stoljeća.

Razne arhivalije XIX stoljeća nalazimo registrirane pod rednim broje-vima 73, 98, 108, 114—116, 153, 154, 158, 165, 179—181, 198, 199, 201, 202, 203 i 208, a vjerojatno i 204—206, i 213. Možda neki od ovih spadaju još živogj administraciji, na pr. red. broj 203, 205 i 206.

Na kraju tog inventarskog popisa nalazimo opet ubilježene predmete kao što su: 18 komada raznih pušaka (r. br. 207), tri pištolja (r. br. 209), jedan nož (r. br. 210), neka vrst motike (r. br. 211), jedan željezni nakovanj (r. br. 212), jedna drvena blagajna sa tri ključa i napokon 38 zastavica, dječjih, za doček biskupa (r. br. 214). Ovi naknadno upisani predmeti, po svoj prilici, nisu više bili u tekućoj upotrebi pa zato nisu stavljeni na početak tog inven-tara zajedno sa tamo zapisanim predmetima. Možda su bili i posebno po- hranjeni.

Na temelju ovog popisa, inventara, naročito onog dijela koji se odnosi na arhivalije, tada već van upotrebe, nije moguće izvršiti neku točniju i de-taljniju analizu očuvanosti i karaktera sadržaja te građe zbog i suviše općeg nazivanja sadržaja. Iz inventara se stiče dojam da je arhivska građa XVII stoljeća nepotpuno sačuvana. To uostalom nije ni čudno, ako se ima u vidu nemar prema arhivu koji je već ranije spominjan, kao i uobičajeno odno-šenje spisa pojedinih kapetana nakon dovršenja službe u Barbanu.

IV

Nešto detaljniji popis arhivske građe barbanske općine sastavljen je nastojanjem Glavne uprave mletačkih arhiva, odnosno glavnog upravitelja iste B. Cechetti-ja, koji je zamislio objaviti neku »statistiku«, kako je on

zove, sačuvanih arhiva na području bivše Mletačke republike, a među njima i arhiva s područja bivše mletačke Istre.³³

O toj akciji i njenom uspjehu na području bivše mletačke Istre bit će opširnije pisano na drugom mjestu. Ovdje neka bude samo istaknuto da je podatke, odnosno popis arhivalija barbanskog arhiva izradio Josip Batel.³⁴ Njegov popis u dosta sažetijem obliku objavljen je u **Statistica degli archivi della regione veneta**, gdje se od 24 štampane stranice ipak cijelih 7 stranica odnosi na istarske arhive.³⁵ Sažimanje Batelovog popisa izvršio je, vjerojatno, Tomažo Luciani preko kojeg je taj popis i došao do Mletačkog arhiva, a koji je tada kao izbjeglica živio u Veneciji i radio u Mletačkom arhivu.

Izvorni oblik Batelovog popisa našao sam u Batelovoj ostavštini, sada u Arhivu JAZU u Zagrebu, pa ga neprerađenog ovdje u dodatku objavljujem. Usporedba sa već objavljenim popisom u gore spomenutoj »Statistici« pokazuje, kako je već istaknuto, priličnu intervenciju, tj. stezanje opširnosti opisivanja sadržaja arhivskih jedinica. Danas, jer je barbanski općinski arhiv izgorio 1893. godine, nemoguće je provjeriti točnost izrađenog popisa.^{35a} Međutim, opširnost rukopisa Batelovog popisa u odnosu na objavljeni tekst pruža mnogo bolju mogućnost ocjene vrijednosti nestalog barbanskog općinskog arhiva i uvid u njegovu sadržinu. Zbog razlikovanja teksta objavljenog u »Statistici« od Batelovog popisa u rukopisu sačuvanom u JAZU, zvat ću u daljnjem tekstu prvospomenuti kratko »ST« a drugi »BAT«.

A

Budući da je mogućnost usporedbe »BAT« popisa sa objavljenim njenim skučenim tekstom u »ST« otežana zbog rijetkosti spomenutog djela »Statistica« — neka mi bude dozvoljeno istaći ovdje neke bitne razlike među njima.

1. Već kod prve stavke moram istaći da je »BAT« nazvao zbirke Lore-danskih terminacija za Barban i Rakalj mnogo točnije od naziva upotreb-ljenog u »ST«. Naime, »BAT« naziva tu zbirku »Knjiga terminacija općenito nazvanom općinskim statutom«, dok se u »ST« naziva kratko »Statutom«, što u stvari i nije. Batel je pored toga iznio neke podatke o izvorniku i prijepi-sima te zbirke terminacija, pa i o svojoj djelatnosti da je upotpuni nedo-stajućim terminacijama.³⁶

2. Najznatnije odstupanje teksta »ST« od teksta »BAT« nalazimo u idu-ćoj stavci, red. broj 2 u »BAT« »Atti notarili«. U »ST« je opis 27 registara (1540—1786) izvršen sa svega dvadesetak riječi dok u »BAT« nalazimo tu

³³ O tome B. Cechetti u uvodnom razmatranju »Statistica degli archivi della Regione veneta, vol. I, Venezia 1880, str. XII i XXIV.

³⁴ O Josipu Batelu i njegovom značajnom radu na sačuvanju barbanskog arhiva i uopće istraživanju barbanske prošlosti pisali su dosad D. Klen u rado-vima spomenutim u ovim bilješkama kao i Miroslav Bertoša, Istarsko vrijeme prošlo, str. 42—50 i 240.

³⁵ B. Cechetti, u djelu spomenutom u bilješci 33, vol. II, Venezia 1881, str. 513—520.

^{35a} Danilo Klen, Dopune, itd, str. 301, 303 te bilješke 17 i 20.

³⁶ U tome je Josip Batel uspio kasnije još više nego što je tu istaknuo. Vidi, D. Klen, itd., na više mjesta i posebno str. 317—328.

stavku rasčlanjenu u točkama I do XXVII na gotovo 5, rukom gusto ispisanih stranica. Izvršeno skraćanje onemogućava točnije upoznavanje sadržaja tih 27 registara.

Upravo u opisu sadržaja ovih 27 registara nalazimo neke vrlo važne podatke kojih u »ST« nema. Tako u »BAT« toč. 2, III nalazimo da su postojali, pored ostalih značajnih dokumenata i spisi o općinskim skupštinama i izborima na njima, održanim od 1561. do 1616. godine. Ti su spisi morali biti za nas osobito zanimljivi, jer su nastajali u vrijeme kada je barbanski puk još energično branio svoja običajna prava nasuprot mletačkoj vlasti odnosno feudalcima Loredanima. Spisi o radu općinskog vijeća Barbana — godina 1768. do 1814. spomenuti su u »BAT« red. broj 26, a za rakaljske skupštine (vicinie) od 1767. do 1814. godine u »BAT« red. broj 27. Ovamo su spadale i knjige »extraordinario«, kao na pr. ona spomenuta u »BAT« red. broj 136, koja je, prema Loredanskoj terminaciji broj 4 iz 1583. godine trebala sadržavati zaključke općinske skupštine za godinu 1803. do 1814.

Posebno zanimanje izazivaju ona tri sveska navedena u »BAT« toč. 2, III napisana »in caratteri Gottici«. Budući da se pisanje »goticom« spominje u popisu »BAT« još jednom kod popisivanja arhivalija kaptolskog arhiva u Barbanu, to ćemo o tome opširnije pisati kasnije, kada ćemo iznijeti i naše mišljenje.

U popisu »BAT« označenom rednim brojem 2, IX nalazimo, pored ostalog, daljnje spise (slovo n/ i o/) o djelovanju općinskih organa u Barbanu tj. o suđenju što su ga vršili u civilnim stvarima »časni župan i požup« u godinama 1720—1726. Spise isto takvog sudačkog djelovanja župana u godinama 1739—1746 nalazimo u »BAT« u red. br. 2, XVI. Vrlo je vjerojatno takvih spisa županskog djelovanja bilo i u drugim registrima koji se odnose na ranije vrijeme mada nisu izrijeком istaknuti. Za kasnije vrijeme nalazimo potvrdu o takvom djelovanju županske pravde u spisima 1763. do 1768. godine u »BAT« red. br. 72 i 73; zatim u godinama poslije 1770, 1776—1803, u »BAT« red. br. 106 i 107; zatim na 1790. do 1801. u »BAT« red. br. 39; te za 1814. u »BAT« red. br. 139. Postojale su i knjige za vansudsko djelovanje rakaljskih župana Pave i Antuna Percana u godini 1793. u »BAT« red. br. 64.

Ovi podaci navode na zaključak da su nekad, prije sastava ovih popisa »ST« i »BAT«, postojali spisi i za takvo djelovanje tih organa u godinama za koje se nisu sačuvali, pa stoga nisu mogli biti ni popisani. Naravno, zbog toga što je barbanski općinski arhiv izgorio, nemoguće je to sa sigurnošću utvrditi.

3. Brojna stezanja teksta »BAT« izvršena su u »ST« tako da su neki redni brojevi popisa spajani zbog istovrsnog ili sličnog sadržaja na koji su se odnosili. Tako je 17 registara oporuka (1680—1806) obuhvaćeno jednom stavkom u »ST« dok su ti registri u »BAT« rukopisu zauzimali stavke pod red. brojem 4, 6, 7 i 8. Takvih je stezanja bilo više u »ST«. Tako na pr. red. broj 21, 22 i 23 u »BAT« obuhvaćeni su u »ST« jednom opisnom rečenicom »tri knjige notarskih spisa od 1764—1783. godine«; 149 svežnjeva civilnih i kriminalnih procesa čini ū »ST« jednu stavku, a u »BAT« red. brojeve 49, 50 i 51. Time se je, doduše, popis činio nešto preglednijim, ali obzirom na inače neuredno vođenje spisa uopće, nije se time dobivalo mnogo na sistematičnosti cjelokupnog općinskog arhiva.

4. U objavljenom inventaru barbanskog općinskog arhiva, uspoređujući ga sa Batelovim rukopisnim popisom, nalazimo neke razlike u označavanju godina na koje se odnose neke arhivalije; tako na pr. kod »BAT« red. broja 31—32, 60, 132. Kao notar spisa — red. broj 12 »BAT« označen je Tomaso Andrea Capponi, dok je u »ST« naveden Antonio Capponi. Druge manje važne razlike nećemo navoditi jer se, ni one prije spomenute a ni ove, ne mogu provjeravanjem ispitati zbog nestanka barbanskog arhiva.

B

Pored već naprijed istaknutih arhivalija pod A koje su se odnosile na barbansku i rakaljsku općinu, općinske skupštine, vijeća biranje općinskih organa, župana i sudaca, te njihovog djelovanja, a naročito djelovanja župana i »starejih« (vecchiardi!) kao sudaca — postojali su u barbanskom općinskom arhivu i brojni drugi spisi i dokumenti koji su se odnosili neposredno na djelovanje općinskih organa i život općinara.

1. To su u prvom redu popisi stanovništva ili, kako se tada pisalo, duša, a uz njih i popisi brojnog stanja stoke. I jedno i drugo imalo je svojih razloga. Ti su popisi bili, naime, neophodno potrebni za utvrđivanje visine broja vojnih obveznika za Mletačku republiku, odnosno za utvrđivanje veličine obaveze tzv. caratade, tj. prijevoza drvene brodske građe iz istarskih šuma za mletački arsenal, a vjerojatno i obaveze tzv. »maraka«. U barbanskom arhivu bio je sačuvan »popis duša« za neke od godina 1575. do 1667. (popis »BAT«, red. broj 2. III g.).

Zatim stanje duša i stoke od 1749—1760. (»BAT« red. br. 2 toč. XI, a); brojno stanje stoke u Barbanu i Raklju od 1777. do 1786. (»BAT« red. broj 113); brojno stanje duša u Barbanu i Raklju od 1778. do 1786, (»BAT« red. br. 112); brojno stanje obitelji i osoba u Barbanu i Raklju 1780. do 1786. (»BAT« br. 111); popis duša za Barban, Rakalj, Krnicu i Marčanu, s imenom i prezimenom, starošću, zanimanjem, itd. — doduše bez naznake godine, no J. Batel je mislio da je iz godine 1813. (BAT red. br. 60).

2. Od arhivalija važnih za ekonomsku prošlost Barbana postojali su spisi o općinskim zemljama koje su dodjeljivane na korištenje, davane u zakup dražbom ili inače o čemu nam svjedoče — za godinu 1575—1667, BAT red. broj 2 toč. III f; zatim red. br. 2 toč. XVIII i XX te red. br. 33, 101 i drugi. Za izvršeno uzurpiranje općinske nepokretne imovine bili su sačuvani spisi za godinu 1742. BAT red. br. 120 i za 1820. godinu red. br. 180.

3. Vrlo brojni bili su sačuvani spisi o poljskim štetama, njihovim procjenama, uzimanju zaloga radi osiguranja oštećenog. Takvi su bili spisi navedeni u popisu, »BAT«, red. br. 2, III slovo l); u istoj točki 2, IX, sl. d) i f); toč. 2, XVI—XVIII, zatim red. br. 90, 92, 94, 105, 138, 142 i drugi.

4. Već smo ranije istakli važnost koju je imao fontik, skladište žita u životu Barbana. Osnovan 1555. godine, njegovo je vođenje izazvalo česte intervencije Loredana u njihovim naredbama — terminacijama. Mogućnost iskorištavanja novčanih sredstava tog fonda mamile su proždrljive kancelare, upravitelje i kapetane pa su zbog toga, vjerojatno, netragom nestali upravo spisi odnosno registri o vođenju tog fontika za cijela dva stoljeća. Sačuvani su naime bili samo spisi i odnosni registri za vrijeme od 1756. do 1802. godine (u »BAT« red. broj 29—32, 34 i 103).

5. Posebnu grupu sačuvanih spisa činili su u barbanskom arhivu notarski spisi. U popisima nazivani su talijanski »Atti notarili«, »Instrumenti«, »Instrumenti insorti«, a oporuke »Testamenti«. Njihov slijed je gotovo neprekinut od 1540. do 1804. godine, dakle kroz gotovo tri puna stoljeća. Njihovoj očuvanosti sve do požara pripomoglo je, najvjerojatnije, to što su to bili spisi o pravnim poslovima, kupoprodajama, zamjenama, zalaganjima, zajmovima, darovnim i ugovorima o mirazu, itd. Očuvanje takvih spisa i registara notara bilo je u interesu samih stranaka koje su sklapale pravne poslove, ali i u interesu notara i barbanskih kancelara koji su, izdavajući prijepise tih dokumenata ili dajući obavještenja o njima imali u njima stalan izvor zarade.

Notarski spisi XVI stoljeća spomenuti su u »BAT« red. 2, I, II, IV i V; za XVII stoljeće u red. br. 2, V, VII, VIII, IX, X i XIV, te u red. br. 4 i 5. U XVIII stoljeću potrebnije je bilo pisanje raznih isprava, pa je narastao broj notara, a još više broj spisa, te ih nalazimo u rednom broju 2, IX, X, XII, XIV, XV; zatim u red. br. 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15—18, 22, 23, 24, 36, 37, itd. Notarski spisi početka XIX stoljeća spomenuti su u red. br. 15—18, 55 i 80.

6. Barbansku je kancelariju, i u pogledu općine i u pogledu feuda, vodio za cijelo vrijeme feudalne uprave kancelar kojega je imenovao feudalc. S obzirom na to da o razlikovanju arhivalija koje se odnose na Barbansku općinu od onih koje se odnose na feud možemo raspravljati samo na temelju sačuvanog inventara, te Batelovog izvornog i onog prerađenog popisa koji je objavljen, a opisi arhivalija su često nejasni, to je dosljednu distinkciju između ta dva fonda često nemoguće izvršiti.

Što se sačuvalo od naredbodavne djelatnosti feudalčeve u obliku tzv. terminacija, navedeno je u popisu »BAT«, u red. broju 1. Nama je danas poznato nešto više o tome zahvaljujući upravo J. Batelu. Naredbe što su ih izdavali kapetani odnosile su se vjerojatno na rješavanje konkretnih problema, održavanje reda i sl. Takve naredbe nalazimo u popisu »BAT« pod red. br. 2, IX i) »Mandati del capitano Francovich, dal 1718 al 1724«, zatim u istom red. broju IX m). Teško je reći što se treba razumijevati pod terminom »Decreti«, »BAT«, red. br. 2, XX i XXI. Možda su ti dekreti imali neki općenitiji značaj u odnosu na »mandate«.

Spisi o feudalnoj sudbenosti bili su poprilično sačuvani. Za suđenje u kriminalu bilo je spisa od 1575. do 1668. godine u popisu »BAT«, red. br. 2, III a), b), d), h) i k). Iza toga nastaje praznina do 1750. godine, iza čega slijede spisi do 1805. godine pod »BAT«, red. br. 2, XXV, i red. br. 49, 50, 51, 124 i 127. Za razdoblje od 1743. do 1791. godine postojala je tzv. »Raspa«, registar u koji su se bilježile presudom izrečene kazne i njihovo izvršenje. Za suđenje u civilnim sporovima koji su nadilazili kompetenciju županskog suda sačuvali su se bili spisi gotovo isključivo za XVIII stoljeće, (»BAT«, red. br. 2 IX c), p), q), r), XIII, XVI, XVIII a), e), f), XIX—XXII, XXIV, XXVI i XXVII). Za XVII stoljeće sačuvalo se nešto spisa za kapetanovanja Lunarda Padovanija godine 1613. i 1634. (»BAT«, red. br. 2 VI). Obraničke presude (Sentenze arbitrarie) bile su sačuvane 1767—1769. te 1788. do 1806. godine. (»BAT«, red. br. 2 XVIII h), zatim red. br. 65, 102 i 123, te za 1791. godinu »BAT«, red. br. 74.

Suđenje u kriminalu i u civilu obavljali su kapetani ili izuzetno izaslani delegirani suci. Žalbe protiv njihovih presuda i odluka išle su pred feu-

dalca. O takvom njegovom rješavanju bio je sačuvan samo jedan dio registra kojeg se sadržaj odnosi na 1767—1769. godinu, »BAT«, red. br. 2 XVIII p.).

Administrativni spisi feudalne uprave što ju je obavljala barbanska kancelarija bili su sačuvani samo za XVIII stoljeće. U popisu »BAT« označeni su raznim nazivima, kao na primjer: »Lettere pubbliche«, »suppliche«, »Memoriali«, »Scritture diverse« i sl.

Spisi koji se odnose na ekonomsku upravu feuda bili su potkraj prošlog stoljeća sačuvani samo u dijelu koji se je odnosio na XVIII i dio XIX stoljeća. Kao izuzetak od toga treba istaći urbarske spise (urbar?) »BAT«, red. br. 2 III g) i spise zakupa ribovova u Pisku (1583—1760), red. br. 2, III c), XI, f) 2—4. Ovamo spadaju spisi o podavanju seljaka zvanom »Marche«, »BAT«, red. br. 2, XI, XVIII, red. br. 63, zatim evidencije o zakupima i zakupninama, »BAT«, red. br. 33; spisi i evidencije o feudalnoj ekonomiji »BAT« red. br. 35, 82, 84, 86 i dr. Svakako je morala biti interesantna evidencija vođena 1805. do 1807. godine o svim feudalnim prihodima, »BAT«, red. br. 137.

Administracija barbanske kancelarije poslije propasti mletačke republike pod austrijskom, francuskom i opet austrijskom vladavinom, od 1797. do 1814. i kasnije, pretrpjela je razne promjene koje se razabiru iz opisa sačuvanih arhivalija u popisima. Tako se počinje voditi urudžbeni zapisnik (Protocollo esibiti, Esibiti, ili Protocollo politico, (»BAT«, red. br. 129, 153, 155, 156, 157, 160). Uvode se razni formulari, austrijski (»BAT«, red. br. 133), francuski (red. br. 166). Vodi se evidencija raznih davanja vojsci (»BAT«, br. 161), itd.

7. Već je ranije istaknuto koliko su se barbanski feudalski i njihovi predstavnici miješali u crkvene poslove i naročito u upravu crkvene imovine. Zbog toga se u barbanskoj kancelariji, naročito od XVIII stoljeća dalje, nakupilo dosta evidencija i spisa koji se odnose na barbanske crkve. Od takvih arhivalija ušle su u popis Batela: »Incanti dei beni delle chiese«, za godinu 1715—1725, red. br. 2, IX, e); »Estimi«, procjena crkvenih dobara (red. br. 68, 70, 71); katastri crkvene imovine 1745. i 1760. godine, (red. br. 114); crkveni zakupi (livelli) (red. br. 48); crkveni dužnici za 1773. godinu, (red. br. 46); crkveni inventar 1749—1760, (red. br. 2 XI f), te za 1767—1769. (red. br. 2 XVIII m); dužnosti i prihod kaptola 1749—1760, (red. br. 2, XI d); Upravitelji crkvene imovine (gastaldi) 1726—1797, (red. br. 19, 20), te razni drugi spisi koji se odnose na crkvu.

8. Prema pregledu broja bratovština i njihove imovine (kapitalizirane uz kamatnjak od 6%) iz 1741. godine u Barbanu su unutar zidova postojale 4, a izvan zidova 2 bratovštine dok ih je u ostalim zaseocima (Prnjanima, Pisku, Hrbokima, Goleševi, Šajinima i Bičićima) postojalo još 8, svega dakle 14. Vrijednost njihove imovine iznosila je tada 68.706 libara.³⁷ Naravno da je toliko bogatstvo barbanskih bratovština i te kako zanimalo feudalnu upravu u Barbanu. Vjerojatno se je ta zainteresiranost mogla ogledati i u ranijim spisima te kancelarije. Međutim, prema Batelovom popisu o barbanskim bratovštinama govorili su samo spisi iz XVIII stoljeća. Katsatik bratovštinske imovine što ga je objavio Batel spomenut je u »BAT« red.

³⁷ Josip Batel, Prospetto delle Scuole laiche, La Provincia dell'Istria, X, Kopar 1876, str. 1874.

br. 2 II. Istovrsni katastik u »BAT« red. br. 2 III i IV; dražbe bratovštinske imovine 1749—1760, »BAT«, red. br. 2 XI f); pokretna imovina (effetti) 1767—1769, »BAT«, red. br. 2 XVIII i). Pored ovih spominju se i drugi spisi i evidencije bratovština u »BAT«, red. br. 2, VII, X, XII, XIV, XIX, red. br. 121, 126 i dr.

V

1. Na kraju popisa arhivalija barbanskog općinskog arhiva Batel je dodao još tri fonda arhivalija koji su se nalazili u vrijeme kada je on sastavljao taj popis u Barbanu. Bili su to:

Župni arhiv u Barbanu
Arhiv uprave crkava i
Kaptolski arhiv u Barbanu.

U »Statistici«, objavljenoj prije stotinu godina u Veneciji, stopljena su prva dva spomenuta fonda u jedan: »Archivio parrocchiale«, vjerojatno zato što su se arhivalije jednog i drugog nalazile u župnom uredu. Međutim, gledano kako sa stajališta sadržaja, tako i sa stajališta stvaraoaca fonda, to su bili različiti fondovi, pa je Batelova podjela bila opravdana. Sadržaj župnog arhiva bili su spisi i registri koji su odražavali djelatnost župnika i njegovih pomoćnika na vjerskom području, pa su i nastajali njihovim radom (dijeljenje sakramenta krsta, ženidbe, i posljednje pomasti itd.). Od arhivalija registriranih u župnom arhivu nije na mjestu jedino red. br. 22, tj. Registar braće bratovštine sv. Ružara od 1703—1720. godine koji spada za pravo u drugi spomenuti fond.

Arhiv uprave crkava sadržavao je prema Batelu arhivalije koje su se odnosile svojim sadržajem na stanje i upravu crkvene imovine a njome su upravljali posebni, za tu svrhu izabrani laici, upravitelji koji su se nazivali »gastaldi«. Isto tako su se nazivali i upravitelji imovine pojedinih bratovština izabrani od subraće. Spajanje arhivalija o upravi crkvene imovine i upravi bratovštinske imovine u jedan fond nije umjesno, jer su bratovštine i njihova imovina bile odvojene od crkve i njene imovine, kako se to pokazalo raznim intervencijama svjetovne vlasti.

Spajanje arhivalija, kako je izvršeno u »Statistici« daje u ukupnom zbroju 34 registra i 51 svežanj spisa, dok bi prema Batelovom rukopisu broj registara trebao biti 44 a svežnjeva spisa 87, ne računajući u rukopisu spomenutu stavku 26 o dvanaest godišta službenih listova za godine 1850. do 1861.

Fond barbanskog kaptola također je mnogo šire opisan u Batelovom rukopisu nego što je u obliku objavljenom u »Statistici«. Tako u »Statistici« nije posebno spomenuta knjiga pisana »in Gottico« iz 1530. godine. Isto je tako bilo postupljeno i sa tri prije spomenuta sveska pisana također »in caratteri Gottici«. Po svemu se čini da su ti propusti u »Statistici« učinjeni namjerno.

Nameće se sada pitanje što je u popisu »BAT« razumijevano pod »in Gottico«, odnosno »in caratteri Gottici«. Moramo odmah istaći opće poznatu činjenicu da se njemački jezik i gotičko pismo nisu u to vrijeme upotrebljavali u Barbanu ni u crkvi ni u javnom životu. Nasuprot tome poznato je, da je pop Urban, barbanski župnik, u prvoj polovini XV stoljeća opo-

ručno zavijestao jedan glagoljski brevijar riječkom kaptolu i da je zbog ne-predavanja istog riječki kaptol pokrenuo parnicu 27. prosinca 1443.³⁸ Glagoljicom pisane crkvene knjige u upotrebi su u Barbanu još potkraj XVI stoljeća.³⁹ Što više u tom stoljeću glagoljica se upotrebljava i kod pisanja javnih isprava, tako Istarskog razvoda godine 1502.⁴⁰ pa i raznih oporuka.⁴¹ U popisu pokretnina u sakristiji župne crkve u Raklju 7. svibnja 1665. godine spominje se »un Messal Illirico« i »un Offizio della Madona Illirico.«⁴² Na temelju izloženog smatram logičnim zaključiti, da su svesci i knjiga spomenuti u popisu »BAT« ustvari napisani glagoljicom a ne goticom, jer se je i u crkvi i u javnom životu uz latinsko pismo upotrebljavala jedino glagoljica.

2. Pošto je 1893. godine požarom u Barbanu uništen općinski arhiv i veći dio feudalnog arhiva, nameće se pitanje jesu li se sačuvali fondovi spomenuti naprijed pod V, jer se nisu nalazili u zgradi općine.

Uvidom u »Inventar arhivsko-registrature građe Župe (Kaptola) Barban«, što su ga sastavili na licu mjesta 26. studenog 1975. godine Mr. Jakov Jelinčić, u ime pazinskog arhiva i Ivan Grah, arhivist Porečko-pulske biskupije, ustanovljeno je, da je brojno stanje sačuvanih matičnih knjiga, krštenih, umrlih i vjenčanih do 1853. godine čak veće nego kod Batela. U tom inventaru upisano je naime 12 takvih registara, a u opaski I istog inventara stoji, da se u Historijskom arhivu u Pazinu nalazi još 17 svezaka matičnih knjiga iz razdoblja 1716 do 1860. godine. Prema tome, iz tog je razdoblja sačuvano ukupno 29 matičnih knjiga, dok je Batel zabilježio svega 21. Za konačno utvrđivanje pravog stanja bilo bi potrebno izvršiti točan pregled svih sačuvanih registara.

Zasad je nemoguće reći konačno što je do danas sačuvano i od ostalih arhivalija koje je popisao Batel. Trebalo bi, naime, točno identificirati onih 63 komada raznih knjiga koje su nađene 1975. godine u barbanskom župnom arhivu. Zasad je nedvojbeno, da su i u Inventaru od 1975. godine registrirane arhivalije navedene u Batelovom popisu u arhivu župnog ureda pod red. br. 4, 5, 9—13, 15, 18—21, 23—25; u kaptolskom arhivu pod red. br. 22 i 30, dok je za ostale arhivalije to nemoguće reći bez spomenute identifikacije onih 63 komada registara—knjiga.

ZAKLJUČAK

Da je barbanski općinski arhiv ostao sačuvan barem u stanju u kakvom se je nalazio pri kraju XIX stoljeća, sigurno bi povjesničari istarske prošlosti raspolagali značajnim izvorima za proučavanje jednog jačeg slavenskog naselja koje je još na početku XIV stoljeća — prije njegovog razaranja — imalo svojstva »terrae«.

S druge strane nema sumnje da je dolazak Barbana i Raklja u ruke mletačkih feudalaca 1536. godine značio jačanje administriranja, u interesu

³⁸ Vjekoslav Štefanić, Glagoljica u Rijeci, Rijeka, zbornik, Zagreb 1953, str. 401.

³⁹ Luka Kirac, Crtice iz istarske povijesti, Zagreb 1946, str. 235.

⁴⁰ Josip Bratulić, spom. djelo, str. 286.

⁴¹ Ivan Milčetić, Hrvatska glagoljska bibliografija, Zagreb 1911, str. 458.

⁴² Prema prijepisu u ostavštini Josipa Batela, sada u Arhivu JAZiU u Zagrebu.

feudalaca, a time i množenja raznih pismena u feudalnoj, crkvenoj ali i u upravi same seoske zajednice.

Sačuvani inventar iz 1861. godine i nešto kasniji popis sadržaja općinskog, župnog i kaptolskog arhiva u Barbanu, što ga je sastavio Josip Batel (a koji su oba ovdje objavljeni), nadomještaju — ili bi to trebali — točnije poznavanje tih arhivalija. Oni nam jedini pružaju opći pregled sačuvanih arhivalija u Barbanu do 1893. godine, kada je općinski arhiv izgorio. U prednjem izlaganju istaknuto je — koliko je bilo zasad moguće — koji su se dijelovi barbanskih arhivalija ipak sačuvali u izvorniku ili u prijepisima.

Smatram da će objavljivanje inventara i popisa biti od koristi obrađivaču povijesti ovog dijela Istre, pružajući mu i nešto više od arhivskih podataka, o brizi i nebrizi za arhivalije, stavljajući pred njega opće natuknice za sliku života u tom hrvatskom selu.

Nažalost, i u barbanskom se slučaju pokazalo da su tragove svoje prošlosti bolje čuvali zainteresirani feudaltci i crkvene ustanove.

Prilog: br. 1

(Iz ostavine J. Battela u Arhivu JAZU. Dva arka papira. Na drugom po redu na posljednjoj stranici rubrika:)

INVENTARIO DEGLI ATTI, CARTE, LIBRI, DANARO E MOBILI, ESISTENTI NELL'UFFIZIO COMUNALE DI BARBANA, ASSUNTO NEL 1861.

Questa Copia mi venne rimessa dal Podesta Malabotich:
(Prva stranica:)

INVENTARIO

99.

Di consegna e ricevimento degli atti ed oggetti appartenenti alla Comune Locale di Barbana, che fa il cessante Podestà Sigr. Giovanni Malabotich all'entrante Giuseppe Battel, alla presenza del Sigr. Carlo Cleva Consigliere Comunale, consegnante e ricevente, e delli Consiglieri Comunali entranti Antonio Ciceren e Giovanni Berghich-Berghellin, — assunto questo di 15. Maggio 1861.—

1. 2 Sugelli.
2. Conti degli anni 1848, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60. 61. fino li quattordici Marzo con un civanzo di C.36 1/2 consegnati.
3. Conti del Fontaco.
4. Conti sugl'Incassi tutti is 57, 58 per conto Steura Com.: quattro Libretti Steurali e relative Specifiche.
5. Conti dello stesso titolo pro 1859, 60 e relativi pagamenti — con un civanzo in danaro di Fni. 21.34 oggi posto nella Cassa.
6. Due Obbligazioni del Prestito Austriaco una da Fni. 20 e una da Fni. 30 con relativi Fogli Pagatorj—

7. Due Instrumenti di Mutuo uno con Martino Percat ed uno con la Sra. Madalena Cleva; ambidue per Fni. 200.
8. Statuto per la manipolazione dei fontaci.
9. Protocollo degl'Esibiti del 1861 coi relativi Atti a tutto 15 marzo 1861.
10. Transazione per San Zugno con Giuseppe Mosqua da Porgnana.
11. Undici pezzi inventarj della facoltà e stabile della Comune Locale.
12. Una tavola colorata.
13. Una detta piccola.
14. Due Chiavi dell Ufficio Podestariale della porta d'ingresso.
15. Chiave del Corpo di Guardia.
16. Detta dell'Aresto.
(Na kraju stranice dodana naknadno van rednih brojeva:)
Una chiave della torre dell'Orologio, e due del Fontaco.
(Druga stranica, pisana dvostupačno:)
17. Fanale grande col relativo ferro d'affissione.
18. Detto dell'Ufficio della Porta Piccola.
19. Due banchette.
20. Fascicolo dei protocolli nella radunanza tenuta dalla rappresentanza con entro pezzi No. 44.
21. Legge Comunale 1849, con entro 2 pezzi d'Istruzione.
22. Due bossoli di legno colorati.
23. Una urna d'Ottone.
24. Due candellieri d'ottone e due mocchette.
25. Un lavamano con catini e Brocca.
26. Fascicolo Carni.
27. Fascicolo multe del Giudizio a beneficio dei poveri.
28. Due fascicoli stampiglie per insinuazione de viaggiatori.
29. Protocolli risguardanti l'amministrazione comunale del 1848.
30. Fascicolo vendita Sanzugno.
31. Estratti dei debitori per Usurpi comunali.
32. Norme Generali per le Pubbliche Casse ed Uffizi e contabili 1858.
33. Codice Penale dell'anno 1853. Due Vol. in 8va.
34. Memorie risguardanti i restauri della Cisterna con rel. pezze d'appoggio.
35. Fascicolo vecchio sulla numerazione delle case.
36. Prescrizioni sul modo di procedere nelle epizojie.
37. (kasnije dopisano:) unito al 29 fascicolo dei Protocolli di Consiglio prima il 1848, con alcuni conti ed atti relativi all'amministrazione.
38. Cinque estratti della Steura.
39. Operati periodici.
40. Fascicolo Dogana.
41. Fascicolo Gendarmeria.
42. Detto Licenze Matrimoniali.
43. Detto Guardie Comunali ed Armi.
44. Detto Strade.
45. Detto Passaporti.
46. Detto Usurpi Comunali, con gli Operati di Fioranti e Prelasnigger.
47. Detto Ricevute del Fontaco 1767, 1796.
48. Libro Processi Civili fra tavole 1776, 1782.
49. Libro Miscelanea Decreti Proclami Istr. ecc. 1767, 1769.
50. Libro Misc. Cita. Procl. ecc. 1739, 1758.

51. Atti Notarili 1739 al 1741 e da 176/in 176 (!)
52. Libro Processi Civili 1713, 1734.
53. Libro Atti Criminali 1575, 1667.
54. Libro Atti Notarili 1540, 1569.
55. Libro Atti Notarili 1545, 1593.
56. — Testamenti ed Atti Notarili 1595/1645.
57. — Atti Notarili del 1594, 1650.
58. — Testamenti ed Invent. 1646, 1679.
59. — Atti Civili 1767 — 1768.
60. — Processi Civili 1785, 1782.
61. Atti Civili 1783, 1779.
62. Processi Civili 1770, 1777.
63. Atti Civili dal 1739 al 1746.
64. Processi Civili dal 1796. al 1758.
65. Erbatico Estimi. Lettere. Proclami 1667/1726.
66. Miscellanea d'Istr. Cont. in 1718, 1751.
67. Atti Notarili 1750, 1692.
68. Istromenta 1792, 1714.
69. Testamenti ed Invent. 1715, 1758.
70. Castelnuovo Atti civili. Visite 1716, 1758.
71. Atti Civili 1800.
72. Processi criminali 1760 al 1769.
73. detto detto 1800 al 1806
74. detto detto 1790 al 1799
75. Atti civili 1790.
76. Processi criminali dal 1770 sino 1779.
76. (!) Testti. Testti (!) 1700, 1800, 1600. Pezzi 18.
77. Processi Civili ed atti diversi 1775/1785.
78. detto Estimi, Sentenze 1775. 1786.
79. Istrumenti Capponi 1763 1805. Pezzi 7.
80. Protocollo Atti notarili 1780 al 1797.
81. Atti notarili Bellavich 1784, 1785—1786, 1787—1781 al 1783 Pezzi 2.
82. Atti notarili Bellavich 1788, 89, 90.
83. d° d° 1775, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83.
84. Libro Straordinario dell'anno 1753, 54, 55. Gir. Manziol.
85. Libro Atti del 1767 Tom. Capponi.
86. d° Crediti del Dr. Novello 1774.
87. d° Straordinario Genn. 1790 al 26 Feb: 1796.
88. d° Atti 1792.
89. d° Straordinario 1763 al 66.
90. d° Atti diversi 1793. 94, 95, 96.
91. Libro Bolli e Sequestri 1786, 1806.
92. Protocolli 1768, 69.
93. Libro Estimo danni e stabili 1786, 87.
94. Libro Istr. Scritture 1775, 76, 77, 78.
95. Colto Istr. e d° 1792, 93, 94, 95, 96.
96. Libro Estimi danni e stabili 1787, 88.
97. Libro Estimi 1767.
98. Libro Estimi 1802, 1806.
99. Proclami 1786, 1796.

100. Atti ed Istromenti Notarili 1789, 1790.
101. Civili delle Sentenze del Capitanio Coppe 1786, 87, 88, 89.
102. Citazione e Sentenze 1789, 90.
103. Colto Sentenze 1790. 1801.
104. Extraordinarii del 1796, 1803.
105. Libro Estimi dal 1786, 95.
106. Vacchetta delle Citazioni 1786, 87, 88, 89.
107. Colto Sentenze arbitrarie 1788, 89, 90.
108. Colto Sentenze arbitrarie 1801 al 1806.
109. Atti ed Istrumenti 1781, 82, 83, 84, 85, 86.
110. Libro d° e Scritti 1742 al 44.
111. Protocollo Istromenti 1742 al 44.
112. Libro Scritture 1762 al 67.
113. Protocollo Istrumenti 1796 al 1801.
114. Protocollo Istrumenti 1802 al 1806 Pietro Anto Capponi.
115. Protocollo Istrumenti 1802 al 1803 Francesco Capponi.
116. Protocollo Istrumenti 1804.
117. Libro Economia di S. E. 1793.
118. Libro Miscellanea Tom. Capponi 1762, 1779.
119. Protocollo Miscel. d° d° 1778, 1797.
120. Protocollo Miscel d° d° 1764, 65.
121. Libro Istromenti 1760, 62.
122. Libro Istromenti 1758 al 60
123. Libro Istromenti 1755 al 58 (Olovkom: Bernardo Capponi)
124. Libro Istromenti 1752 al 54
125. Libro Istromenti 1750 al 52
126. Libro Istromenti 1747 al 50
127. Libro Istromenti 1744 al 47
128. Libro Istromenti 1755 al 62
129. Libro Raspa Criminale.
130. Libro Libelli 1738, 1776.
131. Copia del Statuto municipale (drugim crnilom:) (recte: Libro I delle Terminazioni).
132. Libro Testamenti. Istr. Cont. 1767, 75.
133. Protocollo A. Battel. Atti Deletti . . . 1797, 1803.
134. Libro Notificazioni 1775, 1816.
135. d° Maneggio del Fontaco 1756, 1802.
136. d° Libretto Aministrazione della B. V. della Salute 1726, 1741.
137. Libro Istromenti dei stabili del Com. di Barbana 1769.
138. d° Rendite Livelli. Camerlenghi 1742.
139. Catastico dei Beni Com. 1742.
140. Libro Notificazioni Instromenti 1768, 75.
141. d° d° d° 1775.
142. d° Consigli di Barbana 1768.
143. d° Maneggio del Fontaco. Cassa 1767, 1793.
144. d° Dispensa grano del Fontaco 1767, 1770.
145. d° Dispensa e vendita del formento Fontico 1767, 1783.
146. d° Maneggio Cassa del Fontaco 1759, 1767.
147. d° Gastaldi della B. V. della Salute 1750, 1771.
148. d° Vicinie di Castelnovo sino 1813.

149. d° Consiglio di Barbana sino 1766.
150. Catastico de Banefizj Ecclesiastici di Barbana e Castelnuovo.
151. Registro Bolettini del Fontaco 1790, 1802.
152. Stime 1763, 1770.
153. Protocollo Istrom. e Testi muzialeschi 1803, 1805.
154. Cetta Brattelich sino 1800.
155. Libro Atti ed Istr. 1683, 1754.
156. Libro Estimi 1755, 62.
157. d° Barbana.
158. d° Decime 1815.
159. Protocollo Instr. 1769, 70, 71, 72, 73, 74.
160. Libro atti notarili 1744, 54.
161. d° Istromenti dal 1734, 37.
162. d° d° Economia forestieri e Capitolo 1742, 62.
163. Stime Dotali 1780, 86.
164. Estimi 1706, 1805.
165. d° 1806.
166. Colto intromessioni.
167. d° Abbozzi processi criminali.
168. Poliza pel Cavaliere.
169. Vacchetta del fontacaro Cesplot 1769.
170. Testamenti 1725, 1744.
171. Libro Compromessi 1795.
172. d° Estimi 1714.
173. d° Proces. prim. di fruti contro Martino Perzan q. Luca.
174. d° d° sino 1782.
175. d° Denuncie 1786, 1788.
176. Processi sulla interfezione di Giacomo Lipljan 1786.
177. d° sui Castrati.
178. Processi insorti pezzi No. 30 in Fascicoli.
179. Libro Istanze verbali 1805, 1807.
180. d° Estraordinario 1803, 1806.
181. Estimi in Carta bollata 1806.
182. Sentenze arbitrarie del Cancellier Lanzi 1762, 1766.
183. Compromessi Stancovich Rossi.
184. Istromenti 1739, 1779.
185. Libro Vendite 1737, 1741.
186. Civile dei Onorarj — dei Zuppani.
187. d° d° 1788, 1789.
188. d° d° Giudici 1779.
189. Estraordinarie 1789, 90.
190. Libro Estimi 1789, 1790.
191. d° Civile Zuppani e Pozuppo 1783.
192. Estratti dei Debitori delle Ven. Scuole.
193. Destinte de tutti i boschi Comunali e feudali.
194. Terminazione del Bosco Prin 1740.
195. Vacchetta del Fontaco 1760, 70.
196. Maneggio della Cassa delle scuole di Castelnuovo 1769.
197. Atti Civili e Criminali insorti.
198. Nro. 14 Bollettini delle Leggi Francesi legati rustici.

199. Diversi Bollettini d° d° d° sciolti.
200. Atti Politici dal 1798 al 1811 con tre libri di Corrispondenza.
201. Atti Politici del 1812, 1813.
202. Atti Civili del 1814.
203. Atti Politici dal 1814 al 1860 coi relativi Protocolli.
204. Colto Visite di Monsignor Vescovo Balbi.
205. Fascicolo Fontaco.
206. Libri Crediti Colombis.
207. Schioppi tra buoni e cattivi in sorte No. 18.
208. Bollettini delle Leggi dell'Imp. Austria, imperfetti.
209. Tre Pistole una buona e due cattive.
210. Un Coltello.
211. Una Sterpazza.
212. Un incudine di ferro.
213. Le Mappe Catastrali dei Comuni Censuarj Barbana, Pognana, Golzana, Saini. — Quelle della frazione di Castelnuovo esistono presso i Rappresentati di Castelnuovo.
213. Una Cassa di Legno a tre Chiavi.
214. No. 38 Banderolle per la visita vescovile da destrubuirsi ai scolari.

Prilog: br. 2

(Jedan svezak, 24 stranice, vel. 21 x 33,9, bez korica, ispisan crnilom. Iz arhiva J. Battela u arhivu JAZU. Na 24. str. rubrika:)

CONTENUTO DEGLI ARCHIVJ COMUNALE, PARROCCHIALE,
CAPITOLARE, E AL. DI BARBANA.

(1. stranica:)

L'ARCHIVIO
comunale di Barbana nell'Istria, contiene

1. Libro Terminazioni, detto comunemente Lo Statuto Municipale di Barbana. Codice cartaceo, legato alla rustica in pergamena, contenente 91 Terminazioni, dall'anno 1576 al 1743. L'originale esiste presso la Signora Francesca Salamon Va. Deletti, Erede Stancovich da Barbana. Tanto la detta Copia, che l'Originale formavano il primo Volume, ed il secondo volume contenente le successive Terminazioni dal 1743, al 1814, deve esistere nell'Archivio Giudiziale di Dignano. Lo scrivente da circa 30 anni a questa parte, giunse a raccogliere parecchie in Copia, dal No. 93. al No. 170. Altra copia dello Statuto Municipale di Barbana, esisteva in Venezia, in tre Volumi, in ca Pisani, successori dei Loredan.

2. No. 27 Volumi legati con fune fra tavole, cioè:

I. — Atti Notarili dal 1540 al 1569, contenente otto fascicoli: a) Istrumenti. b) Testamenti. c) Notariali ed Istrumenti e) Notariali f) Notariali, g) Notariali h) Testamenti ed Istrumenti.—

II. — Altro intitolato: Atti Notarili, contenente sette fascicoli.— a) Notarili dal 1545 al 1573., b) Notarili dal 1578. al 1580., c) Notarili dal 1581 al 1584., d) Istrumenti ed altri Atti Notarili dal 1584., e) Notarili dal 1584 al 1587., f) Notarili dal 1587 al 1590., g) Notarili dal 1591., al 1593.—

III. — Altro intitolato Atti criminali dal 1575., al 1667, contenente undici fascicoli, cioè: a) Criminali dal 1663 al 1668. b) Processi criminali spediti da S. E. dal 1575.— c) Affitanze delle Peschiere di Pessacco dal 1585, al 1706., d) Criminali dal 1663 al 1668., e) Congregationes et electiones populi Barbanensis, dal 1561 al 1616., f) Diversorum, idest Militiae estere, arma, Investitioni, Animalia, investitura dei sudditi nei beni Comunali, incolti et caslai — g) Diversorum idest (!) Urbraio, Saline, descriptio (str. 2:) Animarum; Confiscatio bonorum, Equitum cursu (!) — h) Criminali di S. S. Illma Signor Cesare Barbabianca Capitanio di Sanvicenti, Giudice Delegato del 1664., i) Visita di S. E. Signor e Padron, negli anni 1671., e 1677. Visita idem — k) Atti e Sentenze in Visita di Monsr. Marco Loredan Vescovo di Nona nel 1555 — L) Acusationum Saltariorum del 1552: Più **tre fascicoli manostritti in caratteri Gottici.**—

IV. — Altro contenente otto fascicoli, cioè: a) Notarili del 1594., al 1598. — b) Notarili dal 1599., al 1607. — c) Istrumenti etc. dal 1602 al 1606. — d) Istromentorum del 1612. — d) Istrumenti ed Inventarj dal 1609., al 1613. — f) Istrumenti ed Inventari dal 1614 al 1621. — g) Istrumenti e Contratti dal 1630 al 1639. — h) Istrumenti e Contratti dal 1640., al 1650.

V. — Altro contenente cinque fascicoli dal 1595 al 1640, cioè: a) Testamenti ed Inventari dal 1595 al 1608. — b) Testamenti ed Inventari dal 1600., al 1609. — c) Testamenti ed Inventarj dal 1610., al 1618. — d) Testamenti ed Inventari dal 1610 al 1613. — e) Testamenti ed Inventarj dal 1634 al 1643. —

VI. — Altro intitolato Processi civili spediti dall'Illmo Sigr. Capitanio Lunardo da ca Padoani, fascicoli 14, dal 1613., al 1634.—

VII.— Altro intitolato Testamenti ed Inventarj, contenenti 4 fascicoli, dal 1649., al 1679.—

VIII. — Altro intitolato Atti Notarili, formato da 12 fasci coli, dal 1650, al 1689. —

IX. — Altro, le cui Tavole andarono smarite, contenente: a) Erbatico dal 1663 al 1721 — b) Testamenti dal 1748 al 1752 — c) Civil dell'Illmo Capitanio dal 1718, al 1727.— d) Estimi dal 1721 al 1726.— e) Incanti dei Beni delle Chiese dal 1715 al 1725 — f) Pegnoro dal 1719 al 1726 — g) Lettere dal 1717 al 1726 — h) Lettere e pubblici Rapporti, dal 1710 al 1725 — i) Mandati del Capitanio Francovich, dal 1718, al 1724 — l) (!Ispušteno slovo k.) Proclami dal 1721 al 1727 — m) Estraordinario, Proclami e (str. 3:) Mandati, dal 1725 al 1735 — n) Civil delli Onorandi Zuppano e Pozuppo, dal 1720 al 1723 — o) Civil delli detti, dal 1723 al 1726 — p) Civil dell'Illmo Capitanio del 1721 — q) Civil dello stesso dal 1723 al 1724 — r) Civil dello stesso dal 1725 al 1726.—

X. — Altro contenente No. 6 fascicoli, cioè: a) Testamenti dal 1785, al 1787 — b) Protocollo d'Istrumenti del 1740 — c) detti dal 1740 al 1741 — d) Protocolli, ed Istrumenti dal 1690, al 1701 — e) Istrumenti e Contratti dal 1701, al 1703 — f) Testamenti, Compromessi ed Inventarj dal 1690, al 1699. —

XI. — Altro con una tavola staccata, intitolato Atti civili di Castelnuovo, contenente 5 Libri, dal 1749, al 1760. — Più Miscellanea di Barbana dal 1749, al 1760, fascicoli 8, cioè **nel primo**: a) Numerazione delle anime, e degli Animali — b) Letere nell'incontro dell'epidemia — c) Colto scrittura tra il Canonico Bianconi, ed il suo sostituto Tomovich — d) Obblighi e Rendite Capitolari — e) Confini collo Stato Austriaco — f) Inventarj e suppelletili delle Chiese: **nel 2 do.** Affittanze di Pessacco, ed Agnelli; **nel 3 zo.** Marche di S. Giorgio; **nel 4 to.** Marche di S. Michiele; **nel 5 to** Incanti dei beni delle Scuole; **nel 6 to.** Libro della Carratada; **nel 7 mo** Ellettori dei Gastaldi; e **nell' 8 vo** Registro Lettere.—

XII. — Altro intitolato Testamenti ed Inventarj dal 1715, al 1758, contenente 10 fascicoli. —

XIII. — Altro intitolato Processi Civili, dal 1726, al 1758, contenente 6 fascicoli. —

XIV. — Altro intitolato Istrumenti, dal 1690, al 1720, contenente 9 fascicoli.—

XV. — Idem, olim fra tavole dal 1720, in poi, contenente 12 fascicoli, cioè: a) Istrumenti — b) Atti Notarili — c) Istrumenti — d) Istrumenti — e) Istrumenti e Scritti — f) Istrumenti — g) Istrumenti, ed Atti Notarili — h) Istrumenti e Scritture diverse — i) Istrumenti, ed Atti Notarili.— (**str. 4:**)

XVI. — Altro intitolato Atti civili, dal 1739, al 1746, contenente 21 fascicolo, fra i quali 9 col predetto titolo, e li rimanenti in Cartoncino, proclami, Extraordinario, Civil delle Onorandi Zuppani, Tenute, Pegnore, Estimi, Sentenze, partibus auditis.—

XVII. — Altro intitolato Miscellanea, dal 1739, al 1758, contenente 18 fascicoli, cioè: Proclami, Citazioni, Estimi, Sentenze etc.

XVIII. — Altro volume fra tavole sciolto dal 1767 al 1769, contenente: a) Colto Sentenze — b) Suppliche — c) Atti Volontarj — d) Trattati, Ispettori delle Chiese e) Processi Civili — f) Altri processetti — g) Vacchette delle Entratte — h) Sentenze arbitrarie — i) effetti delle Scuole — l) Volontarj — m) Inventarj e suppleteli delle Chiese — n) Colto per il taglio nel Bosco Prin — o) Colto Marche — p) Sentenze definitive delli Illmi Patroni — q) Carratade — r) Descrizione degli Animali — s) Colto Carte del possesso di queste Signorie degli Eccmi Giustinian e Contarini — t) Incanti ed Affittanze dei Beni Comunali — (bez oznake slova:) Colto Atti per le Chiese — Libro Visita di Castelnuovo — x) Inventario del Fabro della Comune — y) Colto, inibizione ai Sudditi di ricorer ai Padroni — z) Libri sul nuovo sistema dei Boschi delle Chiese, e Notificazione degli Animali degli anni 1769, e 1770. —

XIX. — Altro intitolato Processi Civili dal 1767, al 1777, contenente No. 25 fascicoli, cioè quattro di processi Civili, e li rimanenti Miscellanea, dal 1779, al 1783. —

XX. — Altro fra Tavole staccate, contenente No. 14 fascicoli, cioè 6 di Sentenze Arbitrarie, Proclami e Decretti, Tenute, Stabili, Lettere pubbliche, Sanità, Appalti, Visita di Castelnuovo, Suppliche, Pegnore etc.

XXI. — Altro fra tavole dal 1768 al 1772, intitolato, Processi, Decretti, Sentenze ed Estimi etc. contenente (**str. 5:**) fascicoli insorti No. 40. — Altro

fra Tavole staccate dal 1767 al 1768, intitolato Missella (!), contenente fascicoli No. 36. —

XXII. — Altro fra Tavole staccate dal 1775 al 1785, intitolato Processi Civili, contenente fascicoli No. 15. —

XXIV. — (Preskočen jedan redni broj valjda zato jer je u toč. XXI. na kraju zapravo sadržan još jedan Volum!) Altro fra Tavole dal 1767 al 1776, intitolato Processi Civili ed Atti diversi, contenente fascicoli No. 18. —

XXV. — Altro fra tavole staccate dal 1776, al 1782, intitolato Processi Criminali, contenente fascicoli No. 40. —

XXVI. — Volume fra tavole staccate, dal 1782, al 1785, intitolato Processi Civili, contenente Volumi No. 20. —

XXVII. — Altro con una tavola mancante, dal 1775, al 1786, in titolato Atti Civili, Estimì, Sentenze, contenente fascicoli No. 20. —

3. Inventario della facoltà di Messer Andrea d'Eletti, con entro parecchi Testamenti, fra i quali quello del Rdo. Canc. Don Antonio Motica, un fascicolo dell'anno 1646, al 1648. —

4. Volumi cinque in Cartone grosso di Testamenti dal 1680, al 1689. —

5. Volumi due di Testamenti di Castelnovo, dal 1644. al 1654. —

6. Volumi tre, Testamenti, colla schiena di Cartone, dal 1742. al 1797. —

7. Volumi Quattro Testamenti legati in Cartoncino, dal 1770, al 1804. —

8. Volumi Cinque Testamenti senza Cartone dall'anno 1768 al 1794.

9. Vacchetta Notificazioni della Giurisdizion di Barbana, dal 1768, al 1781.

10. D° d° d° d° dal 1775 al 1816. —

11. Libro secondo, firme della prima Vacchetta Notificazioni, a cauzione del Nodaro Capponi. —

12. Due Vacchette, ed un Libro in pelle nera, col taglio rosso, Instrumenti diversi del Nodaro Tommaso Andrea Capponi, dal 1778, al 1805. —

13. Sette Vacchette d'istrumenti diversi del Nodaro Bernardo Capponi, dal 1744, al 1762. —

14. Libri due d'Istrumenti diversi, scritti dai Cancellieri di Barbana, dal 1754, al 1792. —

15. Libri tre, Istrumenti del Nodaro Francesco Capponi, dal 1769, al 1804.

(str. 6:)

16. Istrumenti diversi del supplente Mignuleschi del 1803. —

17. Istrumenti diversi del Nodaro d'Eletti, Libri due, dal 1797. al 1803. —

18. Libri due Istrumenti insorti del Nodaro Pier Antonio Capponi, dal 1796, al 1802. —

19. Vacchetta riguardante la Chiesa della B. V. della Salute, contenente i Consigli tenuti da quel popolo, le elezioni dei Cappellani, Castaldi, e Procuratori della medesima etc., dal 1774, al 1797, con entro un Libretto del Gastaldo Giacomo Bellavich, dal 1726, al 1745. —

20. Vacchetta, riguardante la Cassa e Gastaldi della Chiesa della B. V. della Salute, dal 1750, al 1771. —

21. Libro Atti Notarili legati, dal 1764, al 1779. —

22. Libro Atti Notarili legati, dal 1774. al 1780. —

23. Libro legato in mezzi Cartoni, Atti Notarili, dal 1780, al 1783. —

24. Vacchetta, Testamenti, Instrumenti ed altri Atti Notarili del Nodaro Martin Bellavich, dal 1767, al 1774.

25. Volumi tre di Atti Notarili in fascicoletti non legati, segnati esternamente colle lettere B, C, D, contenente il primo Cinque fascicoli, dal 1775, al 1778; il secondo 4 fascicoli, dal 1784, al 1787, ed il terzo contenente quattro fascicoli, dal 1788, al 1797.

26. Vacchetta, Consigli di Barbana, dal 1768, al 1814. —

27. Vacchetta, Vicino di Castelnuovo, dal 1767, al 1814. —

28. Vacchetta, Istrumenti, e livelli del Comun di Barbana, dal 1769, al 1816. —

29. Vacchetta, Maneggio della Cassa del Fontaco, dal 1767, al 1788.

30. Vacchetta, Dispensa grano dal Fontaco, dal 1777, al 1778; con entro Libretto staccato, intitolato »Maneggio Cassa«, dal 1759, al 1783. —

31. Vacchetta, dispensa formento a dannaro dal Fontaco, dal 1767, al 1783. —

(Str. 7:)

32. Vacchetta, dispensa del grano dal Fontaco, dal 1761, al 1770.

33. Vacchetta, Rendite Livelli, Con 'entro Stato degli usurpi ricercati al canone, dal 1742, al 1773. —

34. Vacchetta, Rendita del Fontaco, dal 1756, al 1801. —

35. Vacchetta, Istrumenti per conte economia di S. E. dal 1743, ai 1794.

36. Protocolli tre d'Istrumenti insorti, in altrettanti libri legati in cartone dal Nodaro Tommaso Andrea Capponi dal 1763, al 1773. —

37. Vacchetta, Istrumenti dello stesso, dal 1774, al 1778. —

38. Libro, Atti Notarili, scritti dal Nodaro Bernardin Capponi, dal 1744, al 1754. —

39. Colto Sentenze dei danni dati emanate dai Giudici vecchiardi, dal 1790, al 1801. —

40. Colto memoriali, senza Cartone, dal 1795, al 1804. —

41. Miscellanea di Atti pubblici fatti nella Cancellaria, sotto il Capitano Verzi, dal 1759. —

42. Colto Civil di Atti stipulati nella Cancellaria, dal 1771 in poi. —

43. Testamenti scritti dal Nodaro Martin Bellavich, dal 1760, al 1764.

44. Testamenti per Breviario dal 1767 in poi.

45. Colto Lettere pubbliche, dal 1787, al 1789. —

46. Colto, Estratto dei Debitori verso le Chiese, dal 1772, in poi.

47. Colto, Incanti, ed intromessioni etc, dal 1762 in poi. —

48. Polizza per il Cavallier, riguardo la rinovazione dei Istrumenti e Livelli delle Venerande Chiase, dal 1776, in poi. —

49. Processi Civili e Criminali, fascicoli sciolti No. 23; detti, legati con spago No. 36, dal 1750, al 1790. —

50. Processetti Civili e Criminali, fascicoli sciolti No. 12; — detti legati cou spago No. 36, dal 1790, al 1800. —

51. Processi Criminali, fascicoli sciolti No. 42, dal 1760, al 1769.

52. Libro Scritture diverse, stipulate dal Nodaro Martin Bellavich, dal 1767, al 1777. —

53. Libro Scritture diverse, senza cartone, dal 1781, al 1783. —

54. Idem col Cartone dal 1792, al 1796. —

55. Vacchetta, Protocollo II, Istrumenti del Nodaro Tommaso Andrea Capponi, dal 1750, al 1805. —

(str. 8:)

56. Cinque Libri di Atti insorti fatti nella Cancellaria, dal 1743, al 1790.

57. Registro Crediti del Medico Novello, dal 1774. —
 58. Estratto, Dispensa Biade, del 1775. —
 59. Vacchetta, Crediti dei Cancellieri, s. a.
 60. Stato delle Anime delle Comuni di Barbana, Castelnovo, Carnizza, e Marzana, con loro nomi, e Cognomi, età, domicilio, stato, professione, condizione, s. a. e senza cartone, e in tre fascicoli legati assieme (1813 ?). —
 61. Registro Crediti del Canonico Colombis, s. a.
 62. Registri due della Carratada, senza Cartoni dal 1778, al 1805. —
 63. Registri tre delle Marche senza Cartone, dal 1760, al 1805. —
 64. Estragiudizial delli Zuppani Pave ed Antonio fratelli Perzan da Castelnovo, del 1793. —
 65. Libri due, Sentenze Arbitrarie, dal 1788, al 1806. —
 66. Libro Civil della Cancellaria, dal 1755, al 1763. —
 67. Libro Pegnore senza Cartone, dal 1781, al 1876. —
 68. Libretto Estimi dei Beni della Chiesa di Barbana, s. a.
 69. Libro Estimi, segnati col No. II, del Nodaro Capponi, dal 1755, al 1762. —
 70. Idem dei beni stabili et Animali, segnato col No. I, dal 1796, al 1805. —
 71. Libro Estimi, dal 1797, al 1802. —
 72. Civil delli Onorandi Zuppano e Pozuppo, dal 1763, al 1767. —
 73. Civil delli Onorandi Zuppano e Pozuppo, dal 1767, al 1768. —
 74. Colto, Sentenze Arbitrarie, con fogli legati senza Cartone, del 1791. —
 75. Civil dell'Illmo Capitano, senza Cartone, del 1787. —
 76. Civil dell'Illmo Capitano con Cartoni, dal 1786, al 1789. —
 77. Testamenti di Castelnovo, dal 1725, al 1754. —
 78. Colto sull'eredità del Nodaro Martin Bellavich, dal 1796. —
- (str. 9:)**
79. Colto Inventarj dell'eredità Bravis, Marzanaz, e Xigaz, senza Cartone, dal 1775, al 1776. —
 80. Inventarj del 1795, al 1806, un Volume. —
 81. Libri due Lettere pubbliche del Capitano Capello, dal 1762, al 1766.
 82. Copia Lettere dell'Ecconomo Feudale, Libri Quattro, dal 1773, al 1805; l'ultimo senza Cartoni. —
 83. Vacchette due, dell'Ecconomia di due terzi del Feudo, del 1777.
 84. Vacchetta dell'Ecconomia Feudale, d'un terzo, del 1771, e 1772.
 85. Cassa Condane, dal 1772, al 1773.
 86. Vacchetta, Monti e Caneve Feudali, dal 1771. —
 87. Vacchette due, Estratto Crediti del Feudo di Barbana, dal 1794, al 1801. —
 88. Libri sette straordinarj della Cancellaria, dal 1754, al 1803. —
 89. Atti Civilli in Cartoncino, non legati, Cinque Quinternetti, del 1790.
 90. Libro Estimi, dal 1780, al 1802. —
 91. d° Pegnore dal 1787, al 1804. —
 92. Libro Estimi, e danni dati Stabili, dal 1789, al 1798. —
(Redni broj 93 je preskočen!)
 94. Libri Cinque Estimi insorti, dal 1767, al 1806. —
 95. Libri due intromission d'Animali, dal 1781, al 1803. —
 96. Vacchetta Socide dell'ecconomia di S. E., dal 1792, al 1797. —
 97. Libro ecconomia, Forestieri, Rmo. Capitolo etc., dal 1742, al 1762. —

98. Instrumenti insorti del Nodaro Capponi, Libri 1, dal 1742, al 1744. —
99. Fascicolo Instrumenti insorti, del 1742. —
100. Colto Calmieri del pane, dal 1778, al 1802. —
101. Tenute stabili, dal 1770, al 1776. —
102. Colto Sentenze Arbitrarie, dal 1786, al 1787. —
103. Vacchetta, Registro Bollettini dal Fontaco, dal 1790, al 1802. —
104. Libro Bolli, e Sequestri, dal 1786, al 1807. —
105. Libro Estimi dei danni dati, e stabili, dal 1787, al 1797. —
106. Libri 6 delli Onorandi Zuppani, dal 1776, al 1803. —
107. Colto Sentenze delli Onorandi Zuppani, seguite dopo la morte del Capitano Capello, del 1770. —
108. Colto Marche, dal 1778, al 1797. —

(str. 10:)

109. Colto riguardante l'Eredità del Zuppano Zuane Viscovich Perzan da Castelnovo, dal 1795, al 1796. —
110. Colto dei malviventi, dal 1788, al 1794. —
111. Minuta dellè famiglie, e persone, che s'attrovano in Barbana e Castelnovo, dal 1780, al 1786. —
112. Numerazion delle anime di Barbana e Castelnovo dal 1778, al 1786.
113. Numerazion degli Animalì di Barbana e Castelnovo dal 1777, al 1786.
114. Cattastico dei benefizj Ecclesiastici del 1745; nonche informazione del Capitano Verzi sopra le Chiese, loro asse, e facultà nel 1760. —
115. Rollo delle Centurie, dal 1777, al 1791. —
116. Terminazione sul Bosco Prin di Castelnovo, del 1790. —
117. Colto, Littigio tra il Segher di Gimimo, e la famiglia Raico da Barbana, riguardo li rispettivi Molini sul fiume Arsa, dal 1766, al 1769. —
118. Colto, visite di Monsignor Balbi, dal 1755, al 1807. —
119. Colto, dei Mobili del Capitano Pier Paolo Corte, dal 1758, al 1759.—
120. Usurpi Comunali, rilevati dal Capitano Barbato del 1742. —
121. Maneggio-Cassa delle Scuole, dal 1764, al 1769. —
122. Livelli delle famiglie Urbasio e Capponi, dal 1738, al 1778. —
123. Sentenze Arbitrarie, dal 1797, al 1801. —
124. No. 65, Processi Criminali, in altrettanti fascicoletti sciolti, nonchè No. 29 Processetti Civili, in fascicoli sciolti, dal 1780 al 1805.
125. Filza Lettere pubbliche, esibite alla Cancellaria di Barbana, dal 1760, al 1799. —
126. Instrumenti delle Venerande Scuole dal 1737, al 1742. —
127. Processi Civili 11, Criminali 35, in fascicoletti sciolti, dal 1770, al 1779. —

(str. 11:)

128. Filza, Memoriali e Suppliche, dal 1730, al 1760. —
129. Mazzo, Esibiti, dal 1797, al 1800. —
130. Atti Civili, dal 1799, al 1800.—
131. Raspa Criminale, grosso volume in fogli, legato tutto in pelle, con al frontespizio l'Arma Loredana, a colori, e dorata, in Carta pecora, con entro libretto staccato, portante l'indice alfabetico, dal 1743, al 1791. —
132. Un Rottolo Stampiglie Venete, dal 1790, in poi. —
133. Un fassicolo Stampiglie Austriache, dal 1781, al 1817. —
134. Sentenze Verbali, sotto il Regno d'Italia con carte bollate, dal 1806, al 1807. —

135. Libri due Estimi, in Carte bollate, dal 1802, al 1806. —
136. Estrordinario, dal 1803, al 1814. —
137. Cassa di tutte le rendite feudali, dal 1805, al 1807. —
138. Libro Estimi, e danni dati, dal 1813, al 1814. —
139. Libro Estimi, e danni dati e Sentenze dei On. Zuppani, dal 1814.
140. Colto, Notifiche di Animali pegnorati, dal 1803, al 1804. —
141. Inventario della facoltà dell'Arciprete Capponi, dal 1803. —
142. Registro Stime, con entro Istrumenti volanti del Nodaro Pier Antonio Maria Capponi, Urbasio, dal 1814, al 1825. —
143. Colto, Lettere pubbliche della Carica di Barbana, del 1806.
144. Vacchetta, Lettere pubbliche, dal 1806, al 1810. —
145. Vacchetta, Lettere pubbliche del 1811. —
146. Vacchetta, Miscellanea, Lettere, Avvisi e Proclami ecc. dal 1811., al 1814. —
147. Registro, Lettere in foglio, legato colla schiena di Pelle, dal 1815, al 1816. —
148. Due Libri, Lettere publiche, dal 1813, al 1815. —
149. Registro, citazioni, e costituiti, del 1813. —
150. Giornale del Maire, riguardo i coscritti, del 1813. —
151. Preventivi, e consuntivi, dal 1806, al 1812. —
152. Contribution personales de la Comun de Barbana, pour l'an 1813. —
153. Protocollo politico, del 1813. —
154. Prenotazione dei cambiamenti nel Comun di Barbana, dopo la ripartizione dell'imposta fondiaria, del 1813. —

(Strana 12:)

155. Protocollo Generale della Mairia di Barbana, del 1813. —
156. Un mazzo grosso, Esibiti del 1813. —
157. Protocollo Esibiti, dal 1813, al 1814. —
158. Esibiti diversi, divisi per anni, dal 1797, al 1806. —
159. Esibiti diversi, divisi per anni dal 1806, al 1813. —
160. Protocollo degli Esibiti, del 1812. —
161. Libro somministrazioni fatte alle truppe Austriache. — Libro Processi Verbali dell'Assemblea provvisoria, per il riparto delle somministrazioni. — Stato generale del riparto fra le Comuni dell'Istria etc. — Creditori della Tassa — somministrazioni — Stato nominale dei Creditori del Comun di Barbana per somministrazioni — Stato delle Truppe che entrarono, entrarono nel Comune di Barbana — Congesne delle nell'(siò) argomento — Conto introiti e spese — Foglio delle somministrazioni fieni, e granaglie — Informazione sulle requisizioni Criminali — Riassunto, contribuzioni, e valore — Registro del dare dei Comunisti di Barbana — Fascicolo dell'Uffiziosa, 1813, e 1814. —
162. Un Mazzo Atti Civili — Altre Licenze e Certificati, Tassa della Marca, e Carratada, del 1814. —
163. Un Mazzo Atti Verbali della giudicatura feudale. — Un paco Petizioni e Istanze. — Un fascicolo Sentenze. — Filze delle corrispondenze. — Conto preliminare. — Notificazioni dei danni Campestri — e Registro Lettere in Cartone, del 1815. —
164. Progetto preliminare — Corrispondenze della Giudicatura feudale. — Introiti e spese della Cassa feudale. — Specifica delle spese dovute al Signor Steffano Capello. — Un paco uffiziose dirette alla Podestaria, del 1816. —

165. Bollettino delle Leggi sotto la Repubblica Italiana, Pezzi No 12., del 1802. —

166. Bollettino delle Leggi sotto la Repub. Ital., dal No 1 al 16 del 1803.

167. Bollettino delle Leggi sotto la Repub. Ital. No 12 al 25, del 1804.

(Strana 13:)

168. Bollettino delle Leggi sotto la Repub. Ital. dal No. 1 al 25 del 1805.

169. Bollettino delle Leggi sotto la Repub. Ital. dal No. 1 al 55, del 1806.

170. Bollettino delle Leggi sotto la Repub. Ital. dal No. 29 al 41, del 1807.

171. Foglio Ufficiale della Rep. Ital. dal No. 1, al 15, del 1803.

172. Foglio Ufficiale della Rep. Ital. dal No. 1, al 9, del 1804.

173. Un paco Bollettino delle Leggi, fogli sciolti, dal No. 400, 507, del 1805 in poi. —

174. Un paco Bol. delle Leggi in fogli sciolti, dal No 344, al 399.

175. Un paco Bol. delle Leggi in fogli sciolti, disordinato nella paginatura, con alcuni indici incompleto.

Avvertenza: 18 Tomi del Boll. Leggi Francesi, furono dal Podesta Capponi dati ad imprestito al Delegato Governiale Francesco Gaetano Dottor Iecchi, nell'occasione che il medesimo si trovava in Barbana nel 1841, incaricato della liquidazione dei Capitali di questa Chiesa Parrocchiale, e che poscia da esso non furono mai restituiti. —

176. Stampiglie Francesi, dal 1805, al 1813. —

177. Quattro fascicoli Stampiglie Austriache, dal 1813, al 1818. —

178. Atti Uffiziosi, dal 1816, al 1835. —

179. Atti Uffiziosi insorti, e stampiglie, col rispettivo Protocollo di gestione per cadaun anno, dal 1835, al 1879. —

180. Protocollo sulla rilevazione degli usurpi Comunali, fatta dal Signor Fioranti del 1820. —

181. Bollettino delle Leggi, dal 1849 al 1860, Estratti dal medesimo dal 1860 in poi, tutti in annate incomplete. —

182. Atti della Dieta provinciale dell'Istria, resoconti, tachigrafici, molti mancanti, dal 1851, in poi. —

(Strana 14:)

L'Archivio Parrocchiale contiene:

1. Liber mortuorum, dal 1697, sino al 1714. —

2. Liber Mortuorum, dal 1717, al 1751.—

3. Liber Mortuorum, dal 1751, al 1815.—

4. Libro dei Funerali, dal 1822, al 1843.—

5. Libro battezzati, dal 1639, al 1683.—

6. Libro battezzati, dal 1691, al 1714.—

7. Libro battezzati, dal 1674, al 1681.—

8. Libro battezzati, dal 1691, al 1695.—

9. Libro battezzati, dal 1716, al 1750.—

10. Libro battezzati, dal 1750, al 1781.—

11. Libro battezzati, dal 1775, al 1791.—

12. Libro battezzati, dal 1781, al 1815.—

13. Libro battezzati, dal 1816, al 1835.—

14. Libro battezzati, dal 1835, al 1842.—

15. Libro battezzati, dal 1842, al 1853.—

16. Libro Matrimonj, dal 1695, al 149(!), in un Volume, legato in pelle.—
17. Libro Matrimonj, dal 1696, al 1707.—
18. Libro Matrimonj, dal 1753, al 1826.—
19. Libro Matrimonj, al 1826, al 1842.—
20. Libro Matrimonj, dal 1843, al 1868.—
21. Libro dei Cřesimati, dal 1744, al 1826, dove parimenti s'attrova l'Inventario delle Sacre suppellettili di questa Chiesa.
22. Registro dei Confratelli della Scuola del SSmo Rosario, dal 1703, al 1720.—
23. Libro Battezzati, dal 1629, al 1692.—
24. Atti Matrimoniali, dal 1774, sino al 1867, Fascicoli No. 51.—
25. Atti Uffiziosi, dal 1768 in poi, fassicoli No. 36.—
26. Bollettino delle Leggi, e degli Atti del Governo, dal 1850, al 1861, annate Dodeci. Nella consegna dell'Uffizio alla morte dell'ultimo Parrocco, il detto Bollettino venne ommesso, e poco tempo dopo manomesso dagli Eredi, e quindi venduto per cartaccia ad un Pizzicagnolo.—
(strana 15:)

Amministrazione delle Chiese.

- I. Cattastico dei Stabili delle Chiese, dell'anno 1741.—
- II. Catastico dei beni stabili, e Case, delle Scuole di Barbana, formato l'anno 1741, e copiato per maggior chiarezza, 1759. —
- III. Catastro — Facoltà dei stabili delle Scuole di Barbana, 1759.
- IV. Catastro — 1759 — colla legatura in disordine.—
- V. Rinovazione Istrumenti delle Scuole di Barbana — 1750. —
- VI. Istrumenti delle Chiese — 1763.—
- VII. Sommario Crediti delle Venerande Scuole, dal 1790, al 1802. —
- VIII. Libro Livelli della Parrocchia di Barbana — 1767. —
- IX. Affittanze dei Stabili delle Chiese di Barbana — 1762.—
- X. Istrumenti delle Scuole — 1719.—
- XI. Cassa delle Chiese di Barbana — 1763. —
- XII. Libro Estratto delle Restanze delle Venerande Scuole, dal 1803, al 1814.—
- XIII. Sommario dei Crediti delle Chiese — 1805. —
- XIV. Estratto Crediti delle Scuole di Barbana 1790.—
- XV. Libro Colto Atti Civili delle Venerande Scuole, dal 1793, al 1796.—
- XVI. . . . (manca) (Sic!)
- XVII. Libro Maneggio della Cassa delle Chiese — 1759.—
- XVIII. Registro Conti dell'Ecconomo delle Chiese — 1772. —
- XIX. Maneggio delle Scuole — 1772. —
- XX. Libro Registro Conti — 1790.—
- XXI.
- XXII.
- XXIII. . . . (Mancano) (Sic!)
- XXIV.
- XXV. Incanti, Conteggi, ecc delle Chiese — 1780. —
- XXVI. Estratto Restanze da esigersi, dal 1803, al 1814.—

Le sopradette vacchette mancanti, per esser carta forte e resistente, vennero adoperate nell'Inverno del 1838—39, per formare involti da salumi.—
(Strana 16:)

L'Archivio Capitolare contiene.

1. Libro Messe Capitolari, del 1840, al 1848.—
 2. Libro Messe Capitolari, del 1739, al 1821.—
 3. Livelli Capitolari, dal 1732, al 1797.—
 4. Messe Capitolari dal 1741—42.—
 5. Tre Libri, Conti dei Canevari, dal 1736, al 1841.—
 6. Colto, Memorie Capitolari, Documenti ecc. dal 1772, in poi.—
 7. Messe Capitolari, dal 1763, al 1766.—
 8. Libro, Funerali, dal 1786, al 1827.—
 9. Libro, Obiti, e Messe, dal 1754, al 1792.—
 10. Libro, Registro dei Legati, dal 1612 in poi.—
 11. Giornale dei Obiti dal 1739, in poi.
 12. Un Libro scritto in Gottico del 1530.—
 13. Registro police, e Stime, dal 1734, in poi.—
 14. Libri sette, Messe Capitolari, dal 1705, al 1816.—
 15. Libri due, Aniversari perpetui, dietro l'ordine del Calendario, dal 1730, in poi.—
 16. Libri Quindici, Messe Capitolari, dal 1719, al 1838.—
 17. Tre Libri, Messe Capitolari, dal 1630, al 1702.—
 18. Libro, Messe Capitolari, dal 1795, al 1801.—
 19. Obblighi Messe Capitolari, dal 1765 — 66.
 20. Messe Capitolari dal 1781, al 1790.—
 21. Descrizione delle Decime dei Grani, del 1824. —
 22. Libro, Protocollo esibiti, dal 1838, al 1845.—
 23. Scodariolo dei Debitori Livellarj verso il Capitolo, del 1839.—
 24. Scodariolo del 1853.—
 25. Libro, Quartese della Decima, dal 1736, in poi.—
 26. Giornale Sussidj Capitolari, del 1839.—
 27. Registro, Debitori Capitolari, del 1804—5.—
 28. Protocollo delle Lettere Uffiziose dal 183(!) al 1836.—
 29. Prospetto dei Debitori Livellari del Capitolo dal 1845, in poi.
- (Strana 17:)
30. Lettere Parrocchiali, e Capitolari, dal 1827, al 1838.—
 31. Un paco Suppliche, del 1706.—
 32. Un libro, punti di Testamenti, riguardo Legati pij, in cui sono incluse parecchie parti Capitolari, dal 1612, al 1672.—
- (Strane 18—23 prazne!)

**L'ARCHIVIO DI BARBANA E DI RAKALJ IN ISTRIA FINO ALLA SUA
DISTRUZIONE NEL 1893 E LA SUA IMPORTANZA STORICA**

Potrebbe sembrare presunzione presentare coerentemente e chiaramente la ricchezza e l'importanza di questo archivio per la storia dei comuni rurali istriani soltanto in base ad un inventario del 1861 ed ad un più recente elenco del contenuto dell'archivio comunale di Barbana. Era invece necessario dedicarsi a questa fatica perchè altrimenti esso sarebbe rimasto ulteriormente sconosciuto essendo andato distrutto nell'incendio del 1893. A giudicare dai menzionati documenti, fra gli archivi comunali istriani, quello di Barbana era uno dei meglio conservati. Nemmeno municipi molto più grandi vantavano verso la fine del XIX secolo un archivio di tale rilevanza. Bruciò quasi completamente! Ciò nonostante, grazie all'impegno patriottico di Giuseppe A. Batel da Barbana, abbiamo la trascrizione di molti documenti importanti di questo archivio; tra di essi anche quella dei due su citati. Il contenuto dell'archivio di Barbana pubblicato nella »Statistica degli archivi della regione veneta«, vol. II, Venezia 1881, di Cecchetti, è troppo riassuntivo e non può sostituire il bagaglio di notizie salvate da Batel.

Nel comune di Barbana la preoccupazione per la salvaguardia delle testimonianze storiche della propria esistenza e del proprio divenire era una sentita caratteristica fin dai tempi antichi. Anche a Barbana, come negli altri comuni istriani, le guerre spesso distrussero queste testimonianze. Per ragioni egoistiche, i Loredani di Venezia, prendendo nel 1536 possesso di Barbana, si presero non solo cura degli atti e dell'amministrazione del feudo, ma anche dell'amministrazione del comune e della chiesa. La maggioranza degli atti che avrebbero potuto dimostrare lo sfruttamento del territorio di Barbana, scomparvero o furono immessi nell'archivio di famiglia dei Loredani e dei loro eredi a Venezia.

Nella presentazione analitica del contenuto dell'archivio comunale di Barbana, si è cercato di porre in rilievo gli elementi della sua importanza archivistica e, più ancora, il valore di quei documenti che testimoniano dell'organizzazione antica di questi comuni croati rurali in Istria.